

Důvodová zpráva

I. Obecná část

1 Závěrečná zpráva z hodnocení dopadů regulace podle obecných zásad

Viz přílohu k důvodové zprávě k návrhu zákona o úvěru pro spotřebitele.

2 Zhodnocení souladu návrhu zákona s ústavním pořádkem České republiky

Návrh zákona je v souladu s Ústavou založeným ústavním pořádkem České republiky. Z ústavního pořádku České republiky nevyplývají specifické právní normy ústavněprávní síly dopadající na oblast úvěrů pro spotřebitele. Ústavní soud se ve své rozhodovací praxi oblastí úvěrů pro spotřebitele dosud specificky rovněž nezabýval.

Návrh zákona přebírá transpoziční úpravu směrnice 2008/48/ES o smlouvách o spotřebitelském úvěru a o zrušení směrnice Rady 87/102/EHS (dále jen „CCD“), která je obsažena v zákoně č. 145/2010 Sb., o spotřebitelském úvěru a o změně některých zákonů a transponuje směrnici 2014/17/EU o smlouvách o spotřebitelském úvěru na nemovitosti určené k bydlení a o změně směrnic 2008/48/ES a 2013/36/EU a nařízení (EU) č. 1093/2010 (dále jen „MCD“).

Návrh zákona se dotýká zejména ústavně zaručeného práva vlastnit majetek (čl. 11 LPS) a ústavně zaručeného práva podnikat (čl. 26 LPS). Při zásazích do těchto základních práv návrh zákona plně respektuje zásadu, že při stanovení mezí základních práv musí být šetřeno jejich podstaty a smyslu (čl. 4 odst. 4 LPS). Zásahy do uvedených základních práv jsou vyváženy legitimním zájmem na ochraně spotřebitele a na eliminaci některých nežádoucích sociálních jevů, které mohou být spojeny s nedostatečnou regulací oblasti úvěrů pro spotřebitele.

Pokud jde o postavení České národní banky, návrh zákona respektuje zásadu, že do činnosti České národní banky lze zasahovat pouze zákonem (čl. 98 odst. 1 Ústavy), a činí tak způsobem, který neohrožuje plnění jejího hlavního ústavně zakotveného cíle, jímž je péče o cenovou stabilitu.

Kromě toho návrh zákona respektuje obecné zásady ústavního pořádku České republiky, např. zásady vyplývající z pojmu demokratického právního státu (čl. 1 Ústavy), zásadu enumerativnosti veřejnoprávních pretenzí (čl. 2 odst. 2 LPS) a v oblasti správního trestání zásadu nullum crimen sine lege, nulla poena sine lege (čl. 39 LPS).

3 Zhodnocení souladu s mezinárodními smlouvami a právem Evropské unie

Návrh zákona je v souladu s mezinárodními smlouvami, jimiž je Česká republika vázána, a s právními akty EU. Z mezinárodních smluv, jimiž je Česká republika vázána, nevyplývají specifické právní normy dopadající na oblast úvěrů pro spotřebitele. Mezinárodní soudní instituce se ve své rozhodovací praxi oblastí úvěrů pro spotřebitele dosud specificky rovněž nezabývaly.

Pokud jde o práva zaručená Evropskou úmluvou o lidských právech, dotýká se návrh zákona zejména ochrany vlastnictví (čl. 1 Protokolu č. 1 k Úmluvě) a práva na soukromý život (čl. 8 Úmluvy). Zásahy do těchto práv jsou nezbytné k naplnění legitimního cíle, jímž je zájem na ochraně spotřebitele a na eliminaci některých nežádoucích sociálních jevů, které mohou být spojeny s nedostatečnou regulací oblastí úvěrů pro spotřebitele. Tím je podle

názoru předkladatele naplněn právní základ, který Úmluva stanoví pro zásahy do těchto práv, konkrétně v případě ochrany vlastnictví je to obecný zájem (čl. 1 odst. 2 Protokolu č. 1 k Úmluvě) a v případě práva na soukromý život hospodářský blahobyt země a ochrana práv a svobod jiných (čl. 8 odst. 2 Úmluvy).

Kromě toho návrh zákona respektuje další práva zaručená Úmluvou, zejména právo na spravedlivý proces (čl. 6 odst. 1 Úmluvy) a prostředek nápravy (čl. 13 Úmluvy) tím, že nijak neomezuje právo osob dotčených zásahy do výše uvedených práv žádat o přezkoumání těchto zásahů soud, a dále zásadu nullum crimen sine lege, nulla poena sine lege (čl. 7 Úmluvy) tím, že skutkové podstaty správních deliktů jsou stanoveny zákonem a vymezeny dostatečně určitě a předvídatelně.

Návrh zákona je též v souladu s Úmluvou o ochraně osob se zřetelem na automatizované zpracování osobních dat č. 108, vyhlášenou pod č. 115/2001 Sb.m. s., když v souladu s touto smlouvou a příslušnou evropskou právní úpravou (Směrnice Evropského parlamentu a Rady 95/46/ES ze dne 24. října 1995 o ochraně jednotlivců v souvislosti se zpracováním osobních údajů a o volném pohybu těchto údajů) stanoví ve veřejném zájmu za účelem předcházení sociálně-ekonomickým následkům poskytnutí úvěru osobě, která nesplňuje požadavky na úvěruschopnost, povinnost posoudit úvěruschopnost spotřebitele a za účelem umožnění splnění této povinnosti prolamuje povinnost získat od spotřebitele souhlas se zpracováním jeho osobních údajů týkajících se posouzení jeho úvěruschopnosti. Další práva spotřebitele vyplývající z ochrany osobních údajů nejsou dotčena.

4 Předpokládaný hospodářský a finanční dosah

Navrhovaná novela je koncipována jako rozpočtově neutrální. Neměla by mít zásadní vliv na státní rozpočet, ani na ostatní veřejné rozpočty, zejména rozpočty krajů a obcí. Kladný dopad na veřejné rozpočty se předpokládá v případě změny institucionálního uspořádání v povolovacích a dohledových činnostech (přesun kompetencí z ČOI a živnostenských úřadů na ČNB).

II. Zvláštní část

1 Obecná ustanovení

K § 1:

Úvodní ustanovení zákona odkazuje v souladu s příslušnými evropskými předpisy na směrnice, které provádí a definuje předmět působnosti. Zákon upravuje vstup do odvětví poskytování a zprostředkování spotřebitelského úvěru a pravidla výkonu tohoto povolání, tedy práva a povinnosti jak na straně poskytovatele a zprostředkovatele spotřebitelského úvěru, tak na straně spotřebitele jako dlužníka ze smlouvy, ve které se sjednává spotřebitelský úvěr, nebo zájemce o zprostředkování spotřebitelského úvěru.

K § 2:

Ustanovení definuje v souladu s terminologií občanského zákoníku a ve shodě s dosavadním zákonem č. 145/2010 Sb., o spotřebitelském úvěru a o změně některých zákonů

a) spotřebitelský úvěr,

b) spotřebitelský úvěr na bydlení jakožto zvláštní typ spotřebitelského úvěru - tj. zajištěný spotřebitelský úvěr nebo nezajištěný spotřebitelský úvěr určený k pořízení či výstavbě

nemovitosti nebo úvěr ze stavebního spoření. Pořízení nemovitosti může být provedeno i nabytím družstevního podílu nebo nabytím účasti v jiné právnické osobě, jako je například společnost s ručením omezením nebo společnost akciová, v těch případech, kdy tyto společnosti mají obdobný účel jako bytové družstvo a nabytí účasti v nich slouží k získání práva užívání bytu nebo rodinného domu.

Spotřebitelský úvěr na bydlení podle odstavce 2 je zvláštním typem spotřebitelského úvěru podle odstavce 1, který je vyloučen z působnosti směrnice 2008/48/ES a dosavadního zákona č. 145/2010 Sb.

Práva a povinnosti vztahující se ke spotřebitelskému úvěru na bydlení podle odstavce 2 se nevztahují na jiné typy spotřebitelských úvěrů podle odstavce 1. Práva a povinnosti vztahující se ke spotřebitelskému úvěru podle odstavce 1, se vztahují i ke spotřebitelskému úvěru na bydlení podle odstavce 2, pokud není uvedeno jinak. Tam, kde se regulace týká pouze spotřebitelského úvěru ve smyslu stávajícího zákona o spotřebitelském úvěru, hovoří se o spotřebitelském úvěru jiném než na bydlení.

V případě spotřebitelského úvěru, u něhož není jasné, jakým režimem se řídí, bude rozhodující kritérium zajištění. Pokud je úvěr, byť i zčásti, zajištěn nemovitostí, bude se jednat o spotřebitelský úvěr na bydlení. V případě nezajištěného úvěru se smíšeným účelem, který je možno považovat zčásti za úvěr na bydlení a z části za úvěr jiný než na bydlení, se stanoví výkladové pravidlo, že se takový úvěr bude řídit podle toho, jaký účel ve smlouvě převažuje. Pokud nepůjde určit převažující účel spotřebitelského úvěru, použije se právní úprava spotřebitelského úvěru jiného než na bydlení.

Spotřebitelským úvěrem je dle dikce zákona poskytnutí peněžních prostředků v podobě odložené platby, půjčky, úvěru nebo jiné obdobné finanční služby. Odloženou platbou je i nájem, pokud si může spotřebitel předmět nájmu na základě smlouvy odkoupit, nebo pouhé prodloužení splátkového kalendáře formou dodatku ke smlouvě, neboť se tím odkládá platba části dříve dohodnutých splátek spotřebitelského úvěru na pozdější dobu. Odloženou platbou ve smyslu spotřebitelského úvěru však není platba na fakturu, pokud není odložená splatnost faktury zpoplatněna a délka splatnosti není v rozporu s běžnou obchodní praxí.

Dalším prvkem definice spotřebitelského úvěru je jeho poskytnutí nebo zprostředkování spotřebiteli poskytovatelem nebo zprostředkovatelem. To znamená, že se jedná o spotřebitelský úvěr vždy, pokud je věřitelem ze smlouvy, ve které se sjednává spotřebitelský úvěr, poskytovatel. Stejně tak se jedná o spotřebitelský úvěr, pokud v procesu úvěrování spotřebitele vystupuje jako prostředník zprostředkovatel. V takovém případě jde o spotřebitelský úvěr, i když věřitelem ze smlouvy, ve které se tento úvěr sjednává, není poskytovatel (ve výše uvedeném smyslu).

Z definice spotřebitelského úvěru bylo na rozdíl od definice podle zákona č. 145/2010 Sb. vypuštěno „přislíbení“ finanční služby. Nejde o věcný rozdíl, jde pouze o zohlednění definice pojmů zprostředkování a poskytování, které pod pojmem „nabízení možnosti uzavřít smlouvu...“ v sobě zahrnují zde vypuštěné přislíbení.

K § 3:

K odstavci 1

Odstavec 1 definuje pojmy týkající se regulace subjektů vykonávajících činnost podle tohoto zákona.

k písm. a)

Klíčovým prvkem jednotlivých definičních znaků je sjednávání spotřebitelského úvěru (u jednotlivých definičních znaků jde o nabízení možnosti spotřebitelský úvěr sjednat, předkládání návrhu na sjednání spotřebitelského úvěru nebo vlastní sjednání spotřebitelského úvěru). Sjednáním spotřebitelského úvěru se v souladu se zavedenou definicí rozumí každá smlouva nebo dohoda, ve které se sjednává spotřebitelský úvěr, tedy odložená platba, peněžitá zápůjčka, úvěr nebo jiná obdobná finanční služba. Z hlediska závazkového práva se může jednat jak o smlouvu, kterou se zakládá zcela nový závazek, tak o dohodu, kterou se existující závazek modifikuje nebo nahrazuje závazkem jiným.

Definice poskytovatele (v současné právní úpravě „věřitel“) je transpoziční, avšak je vázána na definici pojmu poskytování. Pojem je nastaven tak, aby zahrnul všechny osoby, které fakticky činnost vykonávají, bez ohledu na to, zda mají příslušné oprávnění či nikoli. Pojem věřitel není používán, protože je zavádějící. Věřitelem může být dle občanského práva v některých situacích i spotřebitel, nadto pojem věřitel je definován zvlášť tak, aby pokryl i osobu, která pohledávku ze spotřebitelského úvěru nabyla od poskytovatele, neboť na věřitele se vztahují některé smluvní podmínky (např. vymáhání dluhu, omezení sankcí).

Provádění přípravných prací směřujících ke sjednání spotřebitelského úvěru musí mít vliv na proces schvalování spotřebitelského úvěru. Pouhé administrativní úkony, jako je např. kopírování materiálu, nespádají do definičního znaku poskytování (nebo zprostředkování) spotřebitelského úvěru.

Provádění přípravných prací směřujících ke sjednání spotřebitelského úvěru je doplněno o činnost spočívající v poskytování doporučení vedoucího ke sjednání spotřebitelského úvěru. Poskytování tohoto doporučení je obvykle neoddělitelnou součástí nabízení spotřebitelského úvěru poskytovatelem nebo jeho pracovníkem, avšak je nutno jej odlišit od poskytování rady podle § 84, na niž je navázána i povinnost poskytovatele nebo jeho pracovníka provést analýzu potřeb spotřebitele a nabízených produktů. Poskytování doporučení se děje i tehdy, obdrží-li spotřebitel od poskytovatele či zprostředkovatele v rámci předmluvní fáze či jiné situace, která zakládá podstatné změny v již existujícím smluvním vztahu, jakékoli sdělení typu „pro Vás je vhodné“, „doporučuji Vám si vybrat“, „tento produkt lépe splňuje Vaše potřeby“ apod. Pro takové doporučení platí obecná pravidla jednání podle § 74 až 76.

k písm. b)

Definice klíčového pojmu „zprostředkování“ vypočítává činnosti, které jsou považovány za definiční znaky zprostředkování úvěru. Výčet těchto činností je téměř totožný s výčtem uvedeným v definici pojmu „poskytování“ s tím rozdílem, že zatímco poskytovatel jedná svým jménem a na svůj účet, zprostředkovatel v mnoha případech jedná jménem a na účet poskytovatele.

Provádění přípravných prací směřujících ke sjednání spotřebitelského úvěru je doplněno o činnost spočívající v poskytování doporučení vedoucího, ať už přímo či nepřímo, k uzavření takové smlouvy. Poskytování tohoto doporučení je obvykle neoddělitelnou součástí zprostředkování spotřebitelského úvěru, avšak je nutno jej odlišit od poskytování rady podle § 84, na niž je navázána i povinnost poskytovatele nebo jeho pracovníka provést analýzu potřeb spotřebitele a nabízených produktů. Poskytování doporučení se děje i tehdy, obdrží-li spotřebitel od poskytovatele či zprostředkovatele v rámci předmluvní fáze či jiné situace, která zakládá podstatné změny v již existujícím smluvním vztahu, jakékoli sdělení typu „pro Vás je vhodné“, „doporučuji Vám si vybrat“, „tento produkt lépe splňuje Vaše potřeby“ apod. Pro takové doporučení platí obecná pravidla jednání podle § 74 až 76.

k písm. c)

Zákon s ohledem na pojmy používané občanským zákoníkem používá pojem poskytovatel namísto pojmu věřitel, neboť dle občanského zákoníku může být spotřebitel ve vztahu ze spotřebitelského úvěru jak dlužníkem, tak věřitelem, stejně jako poskytovatel. Pojem věřitel je pak zákonem v odstavci 2 písm. a) definován jako poskytovatel a osoba, která nabyla pohledávku za spotřebitelem ze smlouvy o spotřebitelském úvěru.

Definice pojmu odkazuje na podnikání poskytovatele, ponechává tím prostor pro příslušnou judikaturu, která určuje, co je a co není činností v rámci podnikání bez ohledu na případnou existenci či neexistenci příslušného podnikatelského oprávnění. Regulace sice nemíní postihovat „přátelské“ půjčování v rámci výpomoci mezi osobami blízkými a přáteli, současně nemíní umožnit obcházení zákona osobami vymlouvajícími se, že nejsou podnikateli nebo neposkytují úvěr v rámci či v souvislosti se svým podnikáním, ač jejich činnost sleduje dosažení zisku. „Přátelskost“ půjčování by se měla posuzovat individuálně mj. na základě podmínek úvěrové smlouvy a vztahu mezi osobou věřitele a dlužníka. Bezúročná půjčka nastavená tak, že v případě sebemenšího prodlení dlužníka dosáhne věřitel zisku ze sankcí, rozhodně nemůže být považována za „přátelskou“, ani za bezúplatnou, a tedy vyňatou z působnosti tohoto zákona. Povinnosti poskytovatele podle tohoto zákona by se pak měly vztahovat na všechny osoby, které naplní zákonné podmínky bez ohledu na to, zda mají příslušné, nebo jakékoli jiné podnikatelské oprávnění. Existence (příslušného) podnikatelského oprávnění by měla mít vliv pouze v oblasti posouzení, zda může být daná osoba trestána za neoprávněné podnikání, nikoli v oblasti posouzení, zda daná osoba má či nemá jednat podle tohoto zákona.

k písm. d)

Definice pojmu odkazuje na podnikání zprostředkovatele, ponechává tím prostor pro příslušnou judikaturu, která určuje, co je a co není činností v rámci podnikání bez ohledu na případnou existenci či neexistenci příslušného podnikatelského oprávnění. Regulace sice nemíní postihovat „přátelské“ zprostředkování půjčení peněz v rámci výpomoci mezi osobami blízkými a přáteli, současně však nemíní umožnit obcházení zákona osobami tvrdícími, že nejsou podnikateli nebo nezprostředkují úvěr v rámci či v souvislosti se svým podnikáním, ač jejich činnost sleduje dosažení zisku. „Přátelskost“ zprostředkování by se měla posuzovat individuálně mj. na základě podmínek jak úvěrové smlouvy, tak dohody o zprostředkování a vztahu mezi osobou zprostředkovatele a dlužníka. Povinnosti zprostředkovatele podle tohoto zákona by se pak měly vztahovat na všechny osoby, které naplní zákonné podmínky bez ohledu na to, zda mají příslušné, nebo jakékoli jiné podnikatelské oprávnění. Existence (příslušného) podnikatelského oprávnění by měla mít vliv pouze v oblasti posouzení, zda může být daná osoba trestána za neoprávněné podnikání, nikoli v oblasti posouzení, zda má či nemá jednat podle tohoto zákona.

k písm. e)

Osoba zastoupeného je nově zavedena a definována v souvislosti se zavedením jednotné kategorie vázaného zástupce, tedy zprostředkovatele, který jedná jménem a na účet buď samostatného zprostředkovatele, nebo jménem a na účet poskytovatele. Tyto jmenované osoby jsou pak zastoupeným, obdobně jako je tomu v § 32a odst. 2 zákona č. 256/2004 Sb., o podnikání na kapitálovém trhu, ve znění pozdějších předpisů.

Vázaný zástupce je dle kategorizace směrnice MCD buďto vázaným zprostředkovatelem nebo jmenovaným zástupcem. Jak uvádí recitál 70 MCD, zavedení kategorie jmenovaných zástupců je možnost, nikoli povinnost. Členské státy by měly mít možnost tento režim nezavádět nebo umožnit jiným subjektům plnit úlohu srovnatelnou s úlohou jmenovaných zástupců, jestliže se na tyto subjekty vztahuje stejný režim jako na zprostředkovatele úvěru. Pravidla pro jmenované zástupce stanovená v této směrnici neukládají členským státům

povinnost, aby jmenovaným zástupcům umožnily působit v jejich jurisdikci, nejsou-li považováni za zprostředkovatele úvěru podle této směrnice. Systém zprostředkování na finančním trhu s dvěma kategoriemi subjektů - vázaného zástupce a samostatného zprostředkovatele, tak pojetí směrnice MCD plně odpovídá.

k písm. g)

S ohledem na potřebu definovat rozsah osob, na které se vztahují povinnosti odborné způsobilosti, případně důvěryhodnosti, je definován pojem pracovník. Podmínka přímého podílu na poskytování nebo zprostředkování spotřebitelského úvěru nebo odpovědnosti za tyto činnosti platí pro všechny pozice v daném ustanovení vyjmenované, tedy jak pro osoby v pracovněprávním nebo obdobném vztahu, tak pro členy vyjmenovaných orgánů právnických osob nebo prokuristy.

k písm. h)

Skupiny odbornosti vycházejí ze vzájemných vazeb mezi jednotlivými finančními produkty a jejich zákonnou úpravou a z potřeb trhu, jak vyplynulo z veřejné konzultace provedené Ministerstvem financí na konci roku 2014. Podle jednotlivých skupin odbornosti se bude prokazovat odborná způsobilost poskytovatelů a zprostředkovatelů při jejich vstupu do odvětví a také během provozování jejich činnosti, stejně jako dalších osob přímo jednajících se zákazníkem. Vymezení skupin odbornosti se vztahuje jak na nabízení a poskytování spotřebitelského úvěru poskytovatelem a jeho zaměstnanci, tak na zprostředkování spotřebitelského úvěru zprostředkovatelem a jeho zaměstnanci.

Skupiny odbornosti jsou v zásadě dvě - poskytování nebo zprostředkování spotřebitelského úvěru na bydlení nebo spotřebitelského úvěru jiného než na bydlení. Skupina poskytování nebo zprostředkování vázaného spotřebitelského úvěru představuje fakticky podskupinu odbornosti poskytování nebo zprostředkování spotřebitelského úvěru jiného než na bydlení. Platí, že osoby s odborností pro poskytování nebo zprostředkování spotřebitelského úvěru jiného než na bydlení mají též odbornost pro podskupinu vázaného spotřebitelského úvěru, osoby, které mají odbornost pouze pro vázaný spotřebitelský úvěr, nemohou poskytovat nebo zprostředkovávat jiný spotřebitelský úvěr.

K odstavci 2

Odstavec 2 definuje pojmy týkající se produktů poskytovaných podle tohoto zákona.

k písm. a)

Za účelem podchycení případů, kdy je dluh ze spotřebitelského úvěru vymáhán osobou odlišnou od poskytovatele se zavádí pojem „věřitel“, kterým je osoba, která spotřebiteli úvěr poskytla, jakož i osoba, která nabyla pohledávku za spotřebitelem z předmětné smlouvy.

k písm. b)

V případě definice RPSN obsažené v odstavci 2 písm. b) je nutno zdůraznit, že se nejedná o věcnou/funkční změnu definice oproti zákonu č. 145/2010 Sb., nebo směrnicím 2008/48/ES a 2014/17/EU, ale o vyčlenění definiční části RPSN do definic s přesunutím nedefiničního obsahu, tj. co se do RPSN započítává a co nikoli, do ustanovení o výpočtu RPSN (§ 133).

k písm. d)

Obdobně jako u definice RPSN dle písm. b) je nutno zdůraznit, že i u definice celkových nákladů spotřebitelského úvěru pro spotřebitele se nejedná o věcnou/funkční změnu definice oproti zákonu č. 145/2010 Sb., nebo směrnicím 2008/48/ES a 2014/17/EU, ale o vyčlenění definičních znaků, zatímco ustanovení o tom, jaké náklady se do celkových nákladů

spotřebitelského úvěru počítají, jsou přesunuta do § 133 týkajícího se výpočtu RPSN a celkové výše spotřebitelského úvěru.

k písm. e)

Při definici celkové výše spotřebitelského úvěru je nutno zdůraznit, že jde o částky, které jsou dány spotřebiteli k dispozici.

k písm. g)

Za pevnou výpůjční úrokovou sazbu je považována pouze taková výpůjční úroková sazba, která je stanovena bez možnosti změny na celou dobu trvání spotřebitelského úvěru nebo na jednotlivá dílčí období. S ohledem na odlišné definice u směrnic 2008/48/ES a 2014/17/EU se pak v případě fixace výpůjční úrokové sazby pro jednotlivá dílčí období stanoví, že u spotřebitelského úvěru jiného než na bydlení musí být výpůjční úroková sazba pro jednotlivá dílčí období stanovena při sjednání smlouvy, zatímco v případě spotřebitelského úvěru na bydlení se naopak předpokládá, že pevná výpůjční úroková sazba může být pro jednotlivá dílčí období stanovena postupně na jednotlivá období fixace výpůjční úrokové sazby.

k písm. k)

V případě definice trvalého nosiče dat je třeba upozornit na nutnost následovat eurokonformní výklad evropského práva, z něhož je definice trvalého nosiče dat přejata. Konkrétně se jedná o rozsudek Soudního dvora ESVO ze dne ze dne 27. ledna 2010 ve věci E-4/09, Inconsult Anstalt a Orgán pro dohled nad finančním trhem (Finanzmarktaufsicht). Zde soud judikuje, že internetová stránka je trvalým nosičem (soud používá pojem „trvanlivé médium“) ve smyslu čl. 2 odst. 12 směrnice o zprostředkování pojištění, pokud umožňuje zákazníkovi ukládat informace uvedené v článku 12 této směrnice. Aby mohla být označena za „trvanlivé médium“, musí internetová stránka umožnit zákazníkovi ukládat informace požadované podle článku 12 uvedené směrnice, způsobem vhodným pro jejich pozdější využití po dobu odpovídající účelu těchto informací, totiž po dobu, která je nutná k tomu, aby zákazník ochránil své zájmy vyplývající z jeho vztahu se zprostředkovatelem (v daném případě pojištění). To může znamenat dobu, během které probíhala smluvní jednání, i kdyby nedošlo k uzavření (v daném případě pojistné) smlouvy, dobu, po kterou je smlouva v účinnosti, a nezbytně dlouhou dobu po tom, co se smlouva stala bezpředmětnou. Aby mohla být internetová stránka označena za „trvanlivé médium“, musí umožnit reprodukci uložených informací v nezměněném stavu, totiž informace musí být uložena tak, aby ji zprostředkovatel nemohl jednostranně změnit.

Za trvalý nosič dat nemůže být proto považováno řešení, které neumožňuje spotřebiteli ověřit, zda informace v něm obsažené nebyly změněny.

k písm. l)

Definice cizoměnového úvěru vychází z čl. 4 bod 28 směrnice MCD, který definuje úvěr v cizí měně jako úvěr, který je denominován v měně odlišné od měny, v níž má spotřebitel příjem nebo v níž drží aktiva, z nichž má být úvěr splácen, nebo odlišné od měny členského státu, v němž má spotřebitel bydliště. Vzhledem k tomu, že v ČR v současnosti cizoměnové úvěry v praxi neexistují, definice ve směrnici MCD vytváří v ČR nový trh cizoměnových úvěrů tím, že považuje za určitých podmínek za cizoměnový úvěr i úvěr vyjádřený v korunách českých. Z tohoto důvodu zůstává úprava cizoměnových úvěrů omezena na transpozici směrnice MCD, tedy na úvěry na bydlení, neboť není záměrem zákonodárce přenášet problémy způsobené špatnou legislativou na evropské úrovni i do trhu úvěrů na spotřebu podle směrnice CCD.

K § 4:

Odstavec 1 stanoví, jaké typy spotřebitelského úvěru zákon ze své působnosti vylučuje. Jedná se o úvěry financující transakce na kapitálovém trhu a úvěry poskytované tzv. zastavárnami.

Odstavec 2 pak stanoví výluku z působnosti zákona pro poskytování informací a doporučení týkajících se spotřebitelského úvěru v rámci výkonu činnosti advokáta nebo notáře.

Odstavec 3 vylučuje z působnosti zákona poskytování informací a doporučení při výkonu činnosti insolvenčního správce nebo některých případů dluhového poradenství.

Odstavec 4 pak vylučuje z působnosti zákona jak příležitostné poskytování informací týkajících se spotřebitelského úvěru při výkonu jiné profesní činnosti a tzv. tipařství.

Tato výjimka je podmíněna tím, že jde o příležitostné poskytování informací v rámci jiné profesní činnosti nebo poskytování obecných informací o úvěrech, jehož účelem není napomáhat k uzavření úvěrové smlouvy. Obecnými informacemi mohou být např. informace o jednotlivých druzích spotřebitelských úvěrů, jejich principech a vzájemných rozdílech.

Činnost „tipaře“ nesmí přesáhnout hranici, kdy v obecné rovině zjistí zájem osoby o případné uzavření smlouvy o úvěru, resp. zájem o konkrétní druh spotřebitelského úvěru, a tuto informaci společně s kontaktními údaji zájemce předá zprostředkovateli či poskytovateli spotřebitelského úvěru. Uvedenou hranici překračují zejména aktivity, které nesměřují pouze k vyhledání („vytipování“) zájemce, ale také k jeho získání (resp. přesvědčení v podobě mentálního rozhodnutí či vážného zájmu o sjednání konkrétněji vymezeného produktu), a i to i v podobě doporučení určitého produktu.

Dělicím hlediskem mezi „tipařstvím“ a zprostředkováním spotřebitelského úvěru může být i to, zda daná osoba zjišťuje zároveň i zájem o poskytnutí úvěru na straně poskytovatele nebo o zprostředkování spotřebitelského úvěru na straně zprostředkovatele. Pokud je tento zájem zjišťován, nebo daná osoba jinak napomáhá v procesu zprostředkování, sjednávání či uzavírání individuální smlouvy, pak se jedná o zprostředkování spotřebitelského úvěru se všemi zákonnými konsekvencemi.

Pokud „tipař“ jedná v rámci nastíněných mantinelů, nevztahuje se na něj tento zákon, včetně ustanovení o odbornosti atp., na druhé straně je vždy nutné respektovat obecnou úpravu obsaženou v § 5 odst. 1 občanského zákoníku.

Omezení působnosti (§ 5 a 6)

K § 5:

Toto ustanovení obsahuje částečné výluky z působnosti zákona pro takové druhy smluv a dohod, které nejsou běžným produktem spotřebitelského úvěru a z tohoto důvodu jsou úplně (odstavec 1, 2 a 3) či částečně (odstavec 4) vyloučeny z působnosti obou směrnic.

Odstavec 1 obsahuje druhy spotřebitelského úvěru, které jsou dosud vyloučeny z působnosti právní úpravy obou směrnic. Na tyto druhy spotřebitelského úvěru se nevztahuje licencování ani dohled České národní banky, pouze soukromoprávní ustanovení týkající se omezení sankcí, postupu při vymáhání dluhu ze spotřebitelského úvěru a regulace zesplatnění spotřebitelského úvěru. Obdobně to platí v případě dosud z působnosti právní úpravy vyloučeného bezúplatně poskytnutého spotřebitelského úvěru podle odstavce 3, kde je navíc stanovena povinnost posoudit úvěruschopnost spotřebitele, a to vzhledem k množícím se

predátorským půjčkám záměrně poskytovaným sice bezúplatně, ale za to s drastickými sankcemi osobám, které nemají na jejich splácení.

K § 6:

Ustanovení obsahuje produkty spotřebitelského úvěru, u nichž vyplývá omezená působnost na základě jednotlivých směrnic.

2 Osoby oprávněné poskytovat spotřebitelský úvěr

2.1 Základní ustanovení

K § 7:

Ustanovení stanoví, kdo je oprávněn poskytovat spotřebitelský úvěr. Osoby, které mají oprávnění k poskytování spotřebitelského úvěru na základě jiného zákona, získávají sice oprávnění na základě tohoto jiného zákona, avšak při poskytování spotřebitelského úvěru jsou povinny řídit se požadavky kladenými na jejich činnost tímto zákonem.

K § 8:

Stanoví se podmínky, za kterých smí poskytovatelé spotřebitelského úvěru vykonávat svoji činnost podle tohoto zákona bez ohledu na to, zda mají povolení k činnosti podle tohoto zákona, podle jiného zákona, nebo zda vykonávají svoji činnost v České republice na základě evropského pasu. Osoby s povolením k poskytování spotřebitelského úvěru podle jiného zákona musí splňovat alespoň některé podmínky stanovené pro povolení k činnosti nebankovního poskytovatele spotřebitelského úvěru podle tohoto zákona, zejména v oblasti odborné způsobilosti, důvěryhodnosti, kontroly a odměňování osob, jejichž prostřednictvím poskytují spotřebitelský úvěr a posuzování úvěruschopnosti spotřebitelů.

Pojem osoba, která se přímo podílí na poskytování spotřebitelského úvěru, je použit ve shodě s dalšími předpisy upravujícími podnikání na finančním trhu a je třeba jej vykládat souladu s recitálem 32 směrnice MCD. Spadají sem jak pracovníci, kteří přicházejí do styku se spotřebitelem, tak pracovníci, kteří se spotřebitelem do styku nepřicházejí, avšak v procesu sjednávání smlouvy o spotřebitelském úvěru hrají důležitou úlohu nebo za něj zodpovídají. Pojem se nevztahuje na osoby vykonávající podpůrné funkce, mezi které mohou patřit i osoby připravující smluvní dokumentaci, jako např. interní právníci, kteří slouží jako podpora pracovníkům prodeje, pokud nejsou součástí schvalovacího procesu.

2.2 Nebankovní poskytovatel spotřebitelského úvěru

K § 9:

Ustanovení definuje nebankovního poskytovatele spotřebitelského úvěru jako osobu oprávněnou poskytovat spotřebitelský úvěr na základě povolení České národní banky.

Jedná se o nově zavedenou kategorii osob oprávněných poskytovat spotřebitelský úvěr. Podle stávající právní úpravy je spotřebitelský úvěr poskytován na základě bankovní licence, v souvislosti s platebními službami podle zákona o platebním styku, nebo v režimu živnostenského podnikání, v rámci vázané živnosti poskytování nebo zprostředkování spotřebitelského úvěru. Tuto živnost zákon nahrazuje kategorií nebankovních poskytovatelů spotřebitelských úvěrů (a níže zprostředkovatelů spotřebitelských úvěrů), kterou nově podřizuje určitým regulatorním a dohledovým požadavkům. Jedná se o kategorii, která bude existovat vedle dosud regulovaných kategorií poskytovatelů spotřebitelských úvěrů, jako jsou banky, spořitelny a úvěrní družstva, platební instituce a instituce elektronických peněz. Dvě

posledně jmenované však potřebují povolení k činnosti i podle tohoto zákona, pokud poskytují úvěry mimo rozsah povolení k činnosti podle zákona č. 284/2009 Sb., o platebním styku, tedy především úvěry hotovostní.

Povolení k činnosti již neudělují živnostenské úřady, ale Česká národní banka, která současně dohlíží nad plněním povinností podle tohoto zákona. Obdobně jako tomu je u jiných subjektů podnikajících na kapitálovém trhu, nebankovní poskytovatel spotřebitelského úvěru musí být zapsán do příslušného registru, přičemž může začít provozovat činnost až poté, co je do registru zapsán.

K § 10:

Povolení k činnosti nebankovního poskytovatele spotřebitelského úvěru uděluje Česká národní banka na základě žádosti. Pro udělení povolení k činnosti musí žadatel splňovat řadu kvalitativních i kvantitativních obezřetnostních požadavků. Odstavec 1 vymezuje hmotněprávní požadavky, které musí být splněny, aby mohlo být žádosti vyhověno. Návrh zákona se při formulaci těchto požadavků snaží v rámci možností používat obdobná vyjádření, jaká se používají v ostatních zákonech upravujících finanční trh. Podmínku odborné způsobilosti musí splňovat vedoucí osoby, které se přímo podílejí na tvorbě úvěrového produktu, poskytování spotřebitelského úvěru nebo na řízení nebo kontrole těchto činností.

Odstavec 2 se pak použije, pokud má žadatel sídlo mimo území České republiky.

K § 11:

O žádosti o povolení k činnosti nebankovního poskytovatele spotřebitelského úvěru se rozhoduje ve správním řízení. Toto ustanovení, pro které podpůrně platí správní řád, vymezuje některé odchylky od obecné právní úpravy správního řízení podle správního řádu. Jednou z těchto odchylek je i délka lhůty pro rozhodnutí o žádosti, která je oproti SŘ výrazně delší ve všech předpisech upravujících udělování povolení k činnosti na finančním trhu. Licenční řízení trvá obvykle 6 až 12 měsíců, lhůty podle SŘ jsou tak neaplikovatelné a je nutná speciální úprava. Podle § 66 SŘ pak platí, že řízení se zastavuje usnesením, které se oznamuje účastníkům řízení podle § 72 SŘ.

Žádost musí obsahovat údaje a doklady o splnění podmínek činnosti obsažených v § 8 a 15.

Kladné rozhodnutí se odchýlně od správního řádu písemně nevyhovotuje, neboť se manifestuje zápisem do registru, který je veřejně přístupný. Naopak negativní rozhodnutí (odmítnutí udělení oprávnění k činnosti) se vyhotovuje a doručuje účastníkům řízení v souladu se správním řádem.

K § 12:

Stanoví se časové omezení trvání oprávnění k činnosti s možností automatického prodloužení zaplacením správního poplatku. Znění předmětného ustanovení je výsledkem podrobného projednání na Legislativní radě vlády s ohledem na fakt, že z důvodu znění § 2 zákona č. 634/2004 Sb., o správních poplatcích bylo nutné stanovit konkrétní činnost správního orgánu, kterou je v tomto případě prodlužování oprávnění.

K § 13:

Stanoví se taxativně, za jakých podmínek ze zákona zaniká oprávnění k činnosti.

K § 14:

Stanoví se požadavky na kapitál nebankovního poskytovatele spotřebitelského úvěru ve formě počátečního kapitálu a následného průběžného kapitálového požadavku.

K § 15:

Stanoví se některé požadavky na výkon činnosti nebankovního poskytovatele spotřebitelského úvěru. S drobnými upřesněními se volí obdobná úprava jako v ostatních zákonech upravujících finanční trh. Požadované postupy a pravidla zahrnují i pravidla posuzování úvěruschopnosti a pravidla odměňování, která v souladu s požadavky evropského práva nesmí narušovat plnění povinností v oblasti pravidel jednání a nesmí být u osob přímo se podílejících na posuzování úvěruschopnosti závislá na počtu nebo podílu schválených žádostí o spotřebitelský úvěr. Požadována je i kontrola osob, jejichž prostřednictvím subjekt poskytuje spotřebitelské úvěry. Jde jak o zaměstnance, tak zprostředkovatele, kteří pro subjekt vykonávají činnost. Požadavek na zavedení pravidel jednání se spotřebiteli, kteří se dostali do prodlení, by měl odrážet požadavek shovívavého přístupu poskytovatele požadovaného evropským právem.

3 Osoby oprávněné zprostředkovávat spotřebitelský úvěr

3.1 Základní ustanovení

K § 16:

Zprostředkovávat spotřebitelský úvěr nadále mohou pouze subjekty, které jsou uvedeny v tomto zákoně, tedy zprostředkovatel spotřebitelského úvěru, jakožto subjekt, který obdrží povolení podle tohoto zákona, a zprostředkovatel spotřebitelského úvěru na bydlení s domovským členským státem jiným, než je Česká republika, a to na základě evropského pasu. Zahraniční zprostředkovatelé spotřebitelského úvěru jiného než na bydlení musí obdržet povolení podle tohoto zákona stejně jako banky či pojišťovny, které dosud vykonávaly zprostředkování jiných finančních produktů v rámci své licence.

3.2 Samostatný zprostředkovatel

K § 17:

Ustanovení definuje zprostředkovatele spotřebitelského úvěru jako osobu oprávněnou zprostředkovávat spotřebitelský úvěr na základě povolení České národní banky.

Jedná se o nově zavedenou kategorii osob oprávněných zprostředkovávat spotřebitelský úvěr. Podle stávající právní úpravy je spotřebitelský úvěr zprostředkován buďto v rámci bankovní licence, licence pojišťovny nebo v režimu živnostenského podnikání, v rámci vázané živnosti poskytování nebo zprostředkování spotřebitelského úvěru. Tuto živnost zákon nahrazuje kategoriemi nebankovního poskytovatele spotřebitelského úvěru, samostatného zprostředkovatele, vázaného zástupce a zprostředkovatele vázaného spotřebitelského úvěru, které nově podřizuje určitým regulatorním a dohledovým požadavkům. Jedná se o kategorie, která nahradí stávající oprávnění ke zprostředkování spotřebitelských úvěrů. Oprávnění samostatného zprostředkovatele neomezuje daný subjekt pouze na tuto činnost. Znamená pouze, že pokud samostatný zprostředkovatel bude chtít vykonávat činnost jinou, bude si muset obstarat příslušné oprávnění k této jiné činnosti, pokud jej již nemá.

Povolení k činnosti již neudělují živnostenské úřady, ale Česká národní banka, která současně dohlíží nad plněním povinností podle tohoto zákona. Dochází tak k plné

integraci dohledu nad finančním trhem do České národní banky. Obdobně jako tomu je u jiných subjektů podnikajících na kapitálovém trhu, samostatný zprostředkovatel musí být zapsán do příslušného registru, přičemž může začít provozovat činnost až poté, co je do registru zapsán.

Samostatný zprostředkovatel provozuje svoji činnost svým jménem a na vlastní účet, a to buďto na základě smlouvy uzavřené s poskytovatelem nebo na základě smlouvy uzavřené se spotřebitelem.

K § 18:

Povolení k činnosti samostatného zprostředkovatele uděluje Česká národní banka na základě žádosti. Pro udělení povolení k činnosti musí žadatel splňovat řadu kvalitativních i kvantitativních obezřetnostních požadavků. Odstavec 1 vymezuje hmotněprávní požadavky, které musí být splněny, aby mohlo být žádosti vyhověno. Návrh zákona se při formulaci těchto požadavků snaží v rámci možností používat obdobná vyjádření, jaká se používají v ostatních zákonech upravujících finanční trh. Podmínku odborné způsobilosti musí splňovat vedoucí osoby, které se přímo podílejí na zprostředkování spotřebitelského úvěru, nebo na řízení nebo kontrole této činnosti.

Odstavec 2 se pak použije, pokud má žadatel sídlo mimo území České republiky.

K § 19:

O žádosti o povolení k činnosti nebankovního poskytovatele spotřebitelského úvěru se rozhoduje ve správním řízení. Toto ustanovení, pro které podpůrně platí správní řád, vymezuje některé odchylky od obecné právní úpravy správního řízení podle správního řádu. Podle § 66 SŘ pak platí, že řízení se zastavuje usnesením, které se oznamuje účastníkům řízení podle § 72 SŘ.

Kladné rozhodnutí se odchýlně od správního řádu písemně nevyhovotuje, neboť se manifestuje zápisem do registru, který je veřejně přístupný. Naopak negativní rozhodnutí (odmítnutí udělení oprávnění k činnosti) se vyhotovuje a doručuje účastníkům řízení v souladu se správním řádem.

K § 20:

Stanoví se časové omezení trvání oprávnění k činnosti s možností automatického prodloužení zaplacením správního poplatku. Znění předmětného ustanovení je výsledkem podrobného projednání na Legislativní radě vlády s ohledem na fakt, že z důvodu znění § 2 zákona č. 634/2004 Sb., o správních poplatcích bylo nutné stanovit konkrétní činnost správního orgánu, kterou je v tomto případě prodlužování oprávnění.

K § 21:

Stanoví se taxativně, za jakých podmínek ze zákona zaniká oprávnění k činnosti.

K § 22:

Stanoví se podmínky výkonu činnosti, zejména jakými osobami může samostatný zprostředkovatel vykonávat činnost, odpovědnost za jednání těchto osob a povinnost jednání těchto osob kontrolovat. Pravidla odměňování nesmí bránit dodržování povinností podle tohoto zákona, zejména v oblasti pravidel jednání a v případě osob, které se přímo podílejí na zprostředkování spotřebitelského úvěru, nesmí být závislá na prodejních cílech.

K § 23:

Povinnost zavést postupy pro zjišťování a řízení střetu zájmů se týká střetu zájmů samostatného zprostředkovatele (např. v oblasti odměňování) a plnění povinností podle tohoto zákona, zejména v oblasti pravidel jednání. Jako příklad lze uvést zájem zprostředkovatele na získání odměny za zprostředkování hypotečního úvěru vs. povinnost odmítnout vyhovět požadavkům spotřebitele, neboť není v jeho zájmu a není v souladu s odbornou péčí zprostředkovatele úvěr požadovaný spotřebitelem zprostředkovat.

K § 24:

Stanoví se povinnost samostatného zprostředkovatele zavést systém vyřizování stížností.

K § 25:

Stanoví se odlišně od § 2914 občanského zákoníku soukromoprávní odpovědnost samostatného zprostředkovatele za provozování jeho činnosti. Ustanovení § 2913 občanského zákoníku tím není dotčeno.

3.3 Vázaný zástupce

K § 26:

Vázaný zástupce provozuje svoji činnost výhradně jménem a na účet zastoupené osoby, která za činnost vázaného zástupce nese plnou a bezpodmínečnou odpovědnost. Vázaný zástupce provozuje svoji činnost pouze pro jednu zastoupenou osobu, kterou může být buďto poskytovatel, nebo samostatný zprostředkovatel.

K § 27:

Stanoví se povinnost výpovědi závazku mezi vázaným zástupcem a zastoupeným, pokud vázaný zástupce přestane splňovat podmínky pro jeho činnost stanovené tímto zákonem. Zánik závazku je nutno oznámit bez zbytečného odkladu České národní bance.

K § 28:

Stanoví se podmínky zápisu osoby vázaného zástupce do registru.

Vázaný zástupce nepodává žádost o zápis, ale jeho zastoupený ČNB oznamuje, jaké osoby chce do registru zapsat. Tento zastoupený je také odpovědný za správnost a úplnost údajů uvedených v oznámení a za ověření splnění podmínek, které zákon stanoví pro provozování činnosti vázaného zástupce. Česká národní banka nezkontroluje splnění těchto podmínek - na rozdíl od správního řízení o udělení oprávnění k provozování činnosti samostatného zprostředkovatele. ČNB pouze ztotožní zapisovanou osobu s údaji v základním registru a poté osobu zapíše. Není zde tedy žádné správní rozhodnutí a neprobíhá zde tak žádné správní řízení. Zápis je jen výsledkem oznámení a přezkoumání kompatibility se základním registrem. Samo oprávnění je až výsledkem tohoto zápisu. Tato úprava registrace vázaného zástupce jde ruku v ruce s celkovou koncepcí vztahu mezi vázaným zástupcem a zastoupeným a plné odpovědnosti zastoupeného za činnost vázaného zástupce a plnění zákonem stanovených podmínek. Je zde též eliminováno riziko zbytečné administrativní zátěže pro Českou národní banku a celkově je výhodou rychlost celého procesu této správní činnosti. Kontrola plnění podmínek stanovených zákonem pro provozování činnosti vázaného zástupce se pak ze strany České národní banky děje ex post v rámci výkonu dohledu.

Pro zápis do registru musí vázaný zástupce splňovat řadu kvalitativních i kvantitativních obezřetnostních požadavků. Odstavec 1 vymezuje hmotněprávní požadavky, které musí být splněny, aby mohlo být žádosti vyhověno. Návrh zákona se při formulaci těchto požadavků snaží v rámci možností používat obdobná vyjádření, jaká se používají v ostatních zákonech upravujících finanční trh. Odstavec 2 se pak použije pro osobu se sídlem mimo území České republiky.

Odchylně od správního řádu je stanovena pouze lhůta pro zápis vázaného zástupce do registru, a to na 5 pracovních dnů od podání oznámení.

V souladu s koncepcí vázanosti vázaného zástupce pouze na jeden jediný subjekt, který nese plnou a bezpodmínečnou odpovědnost za činnost vázaného zástupce, se řeší výlučnost oprávnění k činnosti vázaného zástupce v oblasti zprostředkování spotřebitelského úvěru. Vázaný zástupce tak nesmí být současně samostatným zprostředkovatelem podle tohoto zákona. To však nebrání tomu, aby byl současně poskytovatelem, jako tomu je v případě některých finančních skupin. Vázaný zástupce smí vykonávat svoji činnost pouze pro jednu jedinou osobu. Pokud je touto osobou (tedy zastoupeným) poskytovatel určitého finančního produktu (úvěrového, pojistného, investičního, penzijního), nesmí vázaný zástupce zprostředkovat prodej jiného finančního produktu. Na druhou stranu se zohledňuje multiproduktová distribuce prostřednictvím samostatných zprostředkovatelů (kteří mohou být oprávněni vykonávat svoji činnost podle různých předpisů dle příslušné odborné způsobilosti). Z tohoto důvodu by měl být vázaný zástupce samostatného zprostředkovatele oprávněn zprostředkovávat prodej takových finančních produktů, které je oprávněn zprostředkovávat jím zastoupený samostatný zprostředkovatel, pokud k tomu má vázaný zástupce odbornou způsobilost.

K § 29:

Stanoví se náležitosti oznámení, na základě kterého je vázaný zástupce zapisován do registru. Oznámení podává zastoupený, který je také odpovědný za správnost a úplnost údajů uvedených v žádosti, ale především za ověření splnění podmínek, které zákon stanoví pro provozování činnosti vázaného zástupce.

Česká národní banka tedy v rámci správního řízení nezkontroluje splnění těchto podmínek, na rozdíl od správního řízení o udělení oprávnění k provozování činnosti samostatného zprostředkovatele. Tato úprava registrace vázaného zástupce jde ruku v ruce s celkovou koncepcí vztahu mezi vázaným zástupcem a zastoupeným a plné odpovědnosti zastoupeného za činnost vázaného zástupce a plnění zákonem stanovených podmínek. Za této situace není nutné vést o zápisu vázaného zástupce do registru stejně rozsáhlé správní řízení jako o udělení oprávnění k provozování činnosti samostatného zprostředkovatele. Tímto opatřením dojde k odstranění zbytečné administrativní zátěže pro Českou národní banku a zrychlení celého procesu registrace. Kontrola plnění podmínek stanovených zákonem pro provozování činnosti vázaného zástupce se pak ze strany České národní banky děje ex post v rámci výkonu dohledu.

Zákon výslovně stanoví, že se oznámení podává pouze elektronicky. Zakotvení výhradně elektronické formy podání vychází z ověřené praxe na kapitálovém trhu. Její výhodou je snížení administrativní zátěže jak na straně žadatelů o udělení oprávnění k činnosti, resp. o zápis do registru, tak na straně České národní banky, nižší náklady a také snazší zápis vázaných zástupců do registru, který vzhledem k elektronické podobě žádosti může probíhat zcela automatizovaně. Obecné možnosti elektronického podání jsou upraveny ve správním řádu a zákoně č. 300/2008 Sb., o elektronických úkonech a automatické konverzi dokumentů,

ve znění pozdějších předpisů. Prováděcí právní předpis stanoví náležitosti žádosti, resp. oznámení, formáty a další technické náležitosti podání a obsah jejích příloh.

K § 30:

Zastoupenému se stanoví povinnost uchovávat dokumenty prokazující splnění podmínek pro provozování činnosti vázaného zástupce.

K § 31:

Oprávnění k provozování činnosti vázaného zástupce má pouze omezenou časovou platnost, a to do konce roku následujícího po provedení zápisu do registru. Bude-li chtít vázaný zástupce vykonávat svou činnost i nadále, musí za něj zastoupený zaplatit správní poplatky za prodloužení platnosti tohoto oprávnění. K prodloužení oprávnění k činnosti pak dochází automaticky po zaplacení správního poplatku na další rok, aniž by Česká národní banka zkoumala splnění podmínek stanovených pro provozování činnosti vázaného zástupce. Tím samozřejmě není dotčena povinnost vázaného zástupce plnit tyto podmínky po celou dobu provozování své činnosti.

Znění předmětného ustanovení je výsledkem podrobného projednání na Legislativní radě vlády s ohledem na fakt, že z důvodu znění § 2 zákona č. 634/2004 Sb., o správních poplatcích bylo nutné stanovit konkrétní činnost správního orgánu, kterou je v tomto případě prodloužování oprávnění.

K § 32:

Stanoví se taxativně, za jakých podmínek ze zákona zaniká oprávnění k činnosti.

K § 33:

Stanoví se, pomocí jakých fyzických osob může vázaný zástupce vykonávat svoji činnost a odpovědnost vázaného zástupce za jednání těchto osob. De facto se zakazuje outsourcing předmětu podnikání vázaného zástupce. Fyzické osoby, pomocí kterých vázaný zástupce vykonává svoji činnost, musí splňovat kritéria odbornosti a důvěryhodnosti podle tohoto zákona a vázaný zástupce musí jejich činnost, zejména v oblasti pravidel jednání, kontrolovat.

K § 34:

Stanoví se veřejnoprávní odpovědnost poskytovatele nebo samostatného zprostředkovatele (zastoupeného), jehož jménem vázaný zástupce jedná, za činy jeho vázaného zástupce, které naplňují znaky správních deliktů. Znění je převzato z § 18 návrhu zákona o přestupcích, ve znění, ve kterém byl tento zákon předložen vládě. Platí přitom, že zastoupený je povinen zajistit soulad činnosti vázaného zástupce se zákonem a zavést za tímto účelem pravidla kontroly jeho činnosti.

K § 35:

Stanoví se odlišně od § 2914 občanského zákoníku soukromoprávní odpovědnost za činnost vázaného zástupce. Ustanovení § 2913 občanského zákoníku tím není dotčeno.

S ohledem na odpovědnost zastoupeného nemusí tak být vázaný zástupce ani pojištěn, ani nemusí udržovat finanční jistinu v případě, že vybírá splátky úvěru od spotřebitele na účet zastoupeného.

3.4 Zprostředkovatel vázaného spotřebitelského úvěru

K § 36:

S ohledem na specifickou potřebu odlišit požadavky na činnost osob, které při prodeji zboží či poskytování služeb jako svou vedlejší činnost zprostředkovávají financování jimi prodávaného zboží či poskytovaných služeb, se stanoví kategorie zprostředkovatele vázaného spotřebitelského úvěru. Zprostředkovatel vázaného spotřebitelského úvěru má obdobné postavení jako vázaný zástupce poskytovatele, avšak na rozdíl od vázaného zástupce není vázán na jediného poskytovatele a jeho oprávnění k výkonu činnosti je závislé na výkonu činnosti alespoň pro jednoho zastoupeného, tedy svoji činnost v oblasti zprostředkování vázaného spotřebitelského úvěru může vykonávat, dokud má uzavřenu smlouvu alespoň s jedním poskytovatelem.

K § 37:

Stanoví se povinnost výpovědi závazku mezi zprostředkovatelem vázaného spotřebitelského úvěru a zastoupeným, pokud jeden či druhý přestane splňovat podmínky pro jeho činnost stanovené tímto zákonem. Zánik závazku je nutno oznámit bez zbytečného odkladu České národní bance. Výpověď závazku mezi zprostředkovatelem vázaného spotřebitelského úvěru a jedním zastoupeným poskytovatelem nemá vliv na závazky mezi zprostředkovatelem vázaného spotřebitelského úvěru a dalšími zastoupenými poskytovateli.

K § 38:

Stanoví se podmínky zápisu zprostředkovatele vázaného spotřebitelského úvěru do registru.

Zprostředkovatel vázaného spotřebitelského úvěru nepodává žádost o zápis, ale jeho zastoupený ČNB oznamuje, jaké osoby chce do registru zapsat. Zastoupený, který zprostředkovatele vázaného spotřebitelského úvěru do registru oznamuje, je také odpovědný za správnost a úplnost údajů uvedených v oznámení a za ověření splnění podmínek, které zákon stanoví pro provozování činnosti zprostředkovatele vázaného spotřebitelského úvěru. Česká národní banka nezkontroluje splnění těchto podmínek - na rozdíl od správního řízení o udělení oprávnění k provozování činnosti samostatného zprostředkovatele. ČNB pouze ztotožní zapisovanou osobu s údaji v základním registru a poté osobu zapíše. Není zde tedy žádné správní rozhodnutí a neprobíhá zde tak žádné správní řízení. Zápis je jen výsledkem oznámení a přezkoumání kompatibility se základním registrem. Samo oprávnění je až výsledkem tohoto zápisu. Tato úprava registrace zprostředkovatele vázaného spotřebitelského úvěru jde ruku v ruce s celkovou koncepcí vztahu mezi vázaným zástupcem a zastoupeným a plné odpovědnosti zastoupeného za činnost vázaného zástupce a plnění zákonem stanovených podmínek. Je zde též eliminováno riziko zbytečné administrativní zátěže pro Českou národní banku a celkově je výhodou rychlost celého procesu této správní činnosti. Kontrola plnění podmínek stanovených zákonem pro provozování činnosti zprostředkovatele vázaného spotřebitelského úvěru se pak ze strany České národní banky děje ex post v rámci výkonu dohledu.

Pro zápis do registru musí zprostředkovatel vázaného spotřebitelského úvěru splňovat řadu kvalitativních i kvantitativních obezřetnostních požadavků. Odstavec 1 vymezuje hmotněprávní požadavky, které musí být splněny, aby mohlo být žádosti vyhověno. Návrh zákona se při formulaci těchto požadavků snaží v rámci možností používat obdobná vyjádření, jaká se používají v ostatních zákonech upravujících finanční trh. Odstavec 2 se pak použije pro osobu, která má sídlo mimo území České republiky.

Odchylně od správního řádu je stanovena pouze lhůta pro zápis zprostředkovatele vázaného spotřebitelského úvěru do registru, a to na 5 pracovních dnů od podání oznámení.

Odchylně od koncepce vázanosti vázaného zástupce pouze na jeden jediný subjekt, který nese plnou a bezpodmínečnou odpovědnost za činnost vázaného zástupce, se řeší výlučnost oprávnění k činnosti zprostředkovatele vázaného spotřebitelského úvěru v oblasti zprostředkování spotřebitelského úvěru. Zprostředkovatel vázaného spotřebitelského úvěru tak nesmí být současně vázaným zástupcem, samostatným zprostředkovatelem nebo poskytovatelem podle tohoto zákona. Zprostředkovatel vázaného spotřebitelského úvěru však s ohledem na praxi financování prodeje smí vykonávat svoji činnost pro více poskytovatelů, kteří za jeho činnost nesou plnou a bezpodmínečnou odpovědnost.

K § 39:

Stanoví se náležitosti oznámení, na základě kterého je zprostředkovatel vázaného spotřebitelského úvěru zapisován do registru. Oznámení podává každý zastoupený, který požaduje, aby pro něj zprostředkovatel vázaného spotřebitelského úvěru vykonával činnost. Stejně jako každý z těchto zastoupených platí správní poplatek za zápis oprávnění zprostředkovatele vázaného spotřebitelského úvěru vykonávat činnost pro tohoto zastoupeného. Každý z těchto zastoupených, kteří oznámení podají, je také odpovědný za správnost a úplnost údajů uvedených v oznámení, ale především za ověření splnění podmínek, které zákon stanoví pro provozování činnosti zprostředkovatele vázaného spotřebitelského úvěru.

Česká národní banka tedy v rámci správního řízení nezkontroluje splnění těchto podmínek na rozdíl od správního řízení o udělení oprávnění k provozování činnosti samostatného zprostředkovatele. Výjimkou je přezkum podmínky, že daný subjekt není zapsán do registru ČNB podle tohoto zákona a identifikace subjektu v základních registrech. Tyto podmínky může a má přezkoumávat právě Česká národní banka a nikoli zastoupený (který do základních registrů nemá přístup). Tato úprava registrace zprostředkovatele vázaného spotřebitelského úvěru jde ruku v ruce s celkovou koncepcí vztahu mezi zprostředkovatelem vázaného spotřebitelského úvěru a zastoupeným a plné odpovědnosti zastoupeného za činnost zprostředkovatele vázaného spotřebitelského úvěru a plnění zákonem stanovených podmínek. Za této situace není nutné vést o zápisu zprostředkovatele vázaného spotřebitelského úvěru do registru stejně rozsáhlé správní řízení jako o udělení oprávnění k provozování činnosti samostatného zprostředkovatele. Tímto opatřením dojde k odstranění zbytečné administrativní zátěže pro Českou národní banku a zrychlení celého procesu registrace. Kontrola plnění podmínek stanovených zákonem pro provozování činnosti zprostředkovatele vázaného spotřebitelského úvěru se pak ze strany České národní banky děje ex post v rámci výkonu dohledu.

Zákon výslovně stanoví, že se oznámení podává pouze elektronicky. Zakotvení výhradně elektronické formy podání vychází z ověřené praxe na kapitálovém trhu. Její výhodou je snížení administrativní zátěže jak na straně žadatelů o udělení oprávnění k činnosti, resp. o zápis do registru, tak na straně České národní banky, nižší náklady a také snazší zápis vázaných zástupců do registru, který vzhledem k elektronické podobě žádosti může probíhat zcela automatizovaně. Obecné možnosti elektronického podání jsou upraveny ve správním řádu a zákoně č. 300/2008 Sb., o elektronických úkonech a automatické konverzi dokumentů, ve znění pozdějších předpisů. Prováděcí právní předpis stanoví náležitosti žádosti, resp. oznámení, formáty a další technické náležitosti podání a obsah jejích příloh.

K § 40:

Zastoupenému se stanoví povinnost uchovávat dokumenty prokazující splnění podmínek pro provozování činnosti zprostředkovatele vázaného spotřebitelského úvěru.

K § 41:

Oprávnění k provozování činnosti zprostředkovatele vázaného spotřebitelského úvěru je vázáno na výkon činnosti pro konkrétního zastoupeného poskytovatele a má pouze omezenou časovou platnost, a to do konce roku následujícího po provedení zápisu do registru. Bude-li chtít zastoupený, aby zprostředkovatel vázaného spotřebitelského úvěru pro něj vykonával svou činnost i nadále, musí za něj zastoupený zaplatit správní poplatek za prodloužení platnosti tohoto oprávnění. Správní poplatek platí každý ze zastoupených poskytovatelů, pro které má zprostředkovatel vázaného spotřebitelského úvěru vykonávat činnost i v dalším období. K prodloužení oprávnění k činnosti vázaného zprostředkovatele spotřebitelského úvěru pro daného zastoupeného pak dochází automaticky po zaplacení správního poplatku na další rok, aniž by Česká národní banka zkoumala splnění podmínek stanovených pro provozování činnosti zprostředkovatele vázaného spotřebitelského úvěru. Tím samozřejmě není dotčena povinnost zprostředkovatele vázaného spotřebitelského úvěru plnit tyto podmínky po celou dobu provozování své činnosti.

Znění části předmětného ustanovení týkajícího se prodloužení oprávnění zaplacením správního poplatku je výsledkem podrobného projednání na Legislativní radě vlády s ohledem na fakt, že z důvodu znění § 2 zákona č. 634/2004 Sb., o správních poplatcích bylo nutné stanovit konkrétní činnost správního orgánu, kterou je v tomto případě prodloužení oprávnění.

K § 42:

Stanoví se taxativně, za jakých podmínek ze zákona zaniká oprávnění k činnosti. Vzhledem k závislosti oprávnění k činnosti zprostředkovatele vázaného spotřebitelského úvěru na výkonu činnosti pro jednotlivé zastoupené poskytovatele, zanikne oprávnění k činnosti zprostředkovatele vázaného spotřebitelského úvěru zánikem zastoupení posledního zastoupeného, s nímž zprostředkovatel vázaného spotřebitelského úvěru spolupracuje.

K § 43:

Stanoví se, pomocí jakých fyzických osob může zprostředkovatel vázaného spotřebitelského úvěru vykonávat svoji činnost a odpovědnost zprostředkovatele vázaného spotřebitelského úvěru za jednání těchto osob. De facto se zakazuje outsourcing předmětu podnikání zprostředkovatele vázaného spotřebitelského úvěru. Fyzické osoby, pomocí kterých zprostředkovatel vázaného spotřebitelského úvěru vykonává svoji činnost, musí splňovat kritéria odbornosti a důvěryhodnosti podle tohoto zákona a zprostředkovatel vázaného spotřebitelského úvěru musí jejich činnost, zejména v oblasti pravidel jednání, kontrolovat.

K § 44:

Stanoví se veřejnoprávní odpovědnost poskytovatele (zastoupeného), jehož jménem zprostředkovatel vázaného spotřebitelského úvěru jedná, za činy tohoto zprostředkovatele vázaného spotřebitelského úvěru, které naplňují znaky správních deliktů. Znění je převzato z § 18 návrhu zákona o přestupcích, ve znění, ve kterém byl tento zákon předložen vládě. Platí přitom, že zastoupený je povinen zajistit soulad činnosti zprostředkovatele vázaného spotřebitelského úvěru se zákonem a zavést za tímto účelem pravidla kontroly jeho činnosti.

Z více zastoupených odpovídá za činnost zprostředkovatele vázaného spotřebitelského úvěru ten ze zastoupených, který se spotřebitelem uzavřel smlouvu o vázaném spotřebitelském úvěru; v případě, že smlouva o vázaném spotřebitelském úvěru nebyla se spotřebitelem uzavřena, ten zastoupený, jehož vázaný spotřebitelský úvěr je zprostředkováván.

Z hlediska soukromoprávní odpovědnosti platí § 2914 občanského zákoníku, podle něhož škodu způsobenou zprostředkovatelem vázaného spotřebitelského úvěru nahradí zastoupený poskytovatel.

S ohledem na odpovědnost zastoupeného nemusí tak být zprostředkovatel vázaného spotřebitelského úvěru ani pojištěn, ani nemusí udržovat finanční jistinu v případě, že vybírá splátky úvěru od spotřebitele na účet zastoupeného.

3.5 Činnost zprostředkovatele na území hostitelského členského státu

3.5.1 Činnost zahraničního zprostředkovatele z jiného členského státu v České republice

K § 45:

Stanoví se oprávnění zahraničního zprostředkovatele spotřebitelského úvěru na bydlení vykonávat činnost na území České republiky na základě evropského pasu, a to ve stejném rozsahu, v jakém je oprávněn provozovat tuto činnost na území domovského členského státu. Zahraniční zprostředkovatel může vykonávat činnost na území České republiky dvojitým způsobem. Jednak na základě práva zřizovat pobočky (prostřednictvím pobočky), zadruhé na základě svobody dočasně poskytovat služby (přeshraničně, bez pobočky). S ohledem na fakt, že evropský pas je stanoven pouze pro zprostředkovatele úvěrů na bydlení, zahraniční zprostředkovatel může na základě povolení k činnosti uděleného svým domovským státem zprostředkovávat v České republice pouze úvěry na bydlení (spadající pod regulaci směrnice 2014/17/EU), nikoli i úvěry na spotřebu (spadající pod regulaci směrnice 2008/48/ES). Pokud by takový zahraniční zprostředkovatel chtěl poskytovat v České republice i spotřebitelské úvěry jiné než na bydlení, musel by získat příslušné povolení k činnosti podle tohoto zákona.

K § 46:

Stanoví se procesní pravidla zahájení činnosti zahraničního zprostředkovatele na území České republiky.

K § 47:

Zahraniční zprostředkovatel musí při výkonu své činnosti na území České republiky splňovat podmínky odborné způsobilosti stanovené tímto zákonem, stejně jako jeho zaměstnanci, vázaní zástupci, jejich zaměstnanci, případně členové statutárního orgánu, prokuristé a jiné osoby, které se přímo podílejí na činnosti zprostředkovatele v České republice.

Zahraniční zprostředkovatel smí na území České republiky zprostředkovat pouze spotřebitelské úvěry na bydlení (nikoli na spotřebu), a to nabízené buďto subjekty inkorporovanými v České republice nebo nabízené bankami z jiných členských států EU. Nesmí totiž na území České republiky zprostředkovat produkty spotřebitelského úvěru na bydlení nabízené osobami, které nemají pro území České republiky samy oprávnění k činnosti a nemohou tak v České republice nabízet úvěry přímo bez využití služeb zprostředkovatele.

K § 48:

Stanoví se taxativně, za jakých podmínek zaniká oprávnění k činnosti zahraničního zprostředkovatele spotřebitelského úvěru na bydlení v České republice.

3.5.2 Provozování činnosti zprostředkovatele spotřebitelského úvěru na bydlení na území hostitelského členského státu**K § 49:**

Stanoví se oprávnění zprostředkovatele spotřebitelského úvěru na bydlení vykonávat činnost na území jiného členského státu na základě evropského pasu, a to ve stejném rozsahu, v jakém je oprávněn provozovat tuto činnost na území České republiky. Zprostředkovatel může vykonávat činnost na území jiného členského státu dvojitým způsobem. Jednak na základě práva zřizovat pobočky (prostřednictvím pobočky), zadruhé na základě svobody dočasně poskytovat služby (přeshraničně, bez pobočky). S ohledem na fakt, že evropský pas je stanoven pouze pro zprostředkovatele úvěrů na bydlení, zprostředkovatel může na základě povolení k činnosti uděleného v České republice v zahraničí zprostředkovávat pouze úvěry na bydlení (spadající pod regulaci směrnice 2014/17/EU), nikoli i úvěry na spotřebu (spadající pod regulaci směrnice 2008/48/ES). Pokud by takový zprostředkovatel chtěl poskytovat v zahraničí i spotřebitelské úvěry jiné než na bydlení, musel by získat příslušné povolení k činnosti na území dotyčného členského státu.

Zprostředkovatel může zahájit svoji činnost na území jiného členského státu až po uplynutí 1 měsíce ode dne, kdy byl informován Českou národní bankou o tom, že Česká národní banka předala informaci o záměru zprostředkovatele vykonávat činnost v daném jiném členském státě orgánům dohledu tohoto hostitelského členského státu. Zprostředkovatel by tedy měl být oprávněn zahájit svoji činnost do 2 měsíců ode dne notifikace tohoto záměru České národní bance.

K § 50:

Stanoví se procesní postup zahájení činnosti českého zprostředkovatele spotřebitelského úvěru na bydlení v jiných členských státech EU.

K § 51:

V případě zániku oprávnění zprostředkovatele, který vykonával svoji činnost na základě evropského pasu i za hranicemi České republiky, oznámí tuto skutečnost a její důvody Česká národní banka orgánům dohledu hostitelských členských států.

4 Registr**K § 53:**

Do registru se zapisují osoby, které nabývají oprávnění k činnosti podle tohoto zákona, tedy nebankovní poskytovatel spotřebitelského úvěru, samostatný zprostředkovatel, vázaný zástupce a zprostředkovatel vázaného spotřebitelského úvěru. Dále se do registru zapisuje zahraniční zprostředkovatel poskytující své služby na území České republiky na základě evropského pasu.

K § 54:

Registr obsahuje podstatné údaje sloužící ze strany spotřebitele k ověření toho, zda daný poskytovatel nebo zprostředkovatel vůbec může provozovat svou činnost, v jakém rozsahu,

kdo je odpovědný za jeho činnost, zda ji vykonává kvalitně (informace o udělených sankcích). Cílem této úpravy je především dostatečně zajistit možnost spotřebitele informovat se, resp. si ověřit pravdivost informací poskytnutých mu ze strany poskytovatele nebo zprostředkovatele a tudíž si i ověřit, zda poskytovatel nebo zprostředkovatel může danou činnost vůbec provozovat. Informace o zahájení či ukončení činnosti jsou důležité i z hlediska možných budoucích sporů a nároků na náhradu škody. Veškeré údaje zapisované do registru se v něm budou uvádět včetně jejich změn, registr bude tedy obsahovat jak údaje aktuálně platné, tak údaje historické obdobně, jako je tomu např. v obchodním rejstříku.

Obsahem registru jsou i údaje o správních deliktech a opatřeních k nápravě uložených danému subjektu nejen dle tohoto zákona, ale i podle jiných předpisů, které souvisí s podnikáním daného subjektu podle tohoto zákona (např. podle zákona o ochraně spotřebitele nebo podle zákona o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu).

Okamžik zápisu nebankovního poskytovatele spotřebitelského úvěru a tzv. tuzemského zprostředkovatele spotřebitelského úvěru, tedy samostatného zprostředkovatele a vázaného zástupce, má velký význam z hlediska vzniku podnikatelského oprávnění těchto osob. Zákon výslovně stanoví, že rozhodnutí o udělení oprávnění nabývá právní moci právě až zápisem do registru, zápis má tedy v tomto ohledu konstitutivní charakter a je tedy nutnou podmínkou pro provozování činnosti.

Zápis zprostředkovatele spotřebitelského úvěru na bydlení s domovským členským státem jiným, než je Česká republika, do registru, má naopak pouze evidenční charakter. Podnikatelské oprávnění vzniká podle norem domovského členského státu, zpravidla v souvislosti se zápisem do registru v jeho domovském členském státě. Účelem zahrnutí údajů o tomto tzv. zahraničním zprostředkovateli do tuzemského registru je tedy umožnit tuzemskému spotřebiteli ověřit si existenci takového zprostředkovatele a jeho oprávnění působit na území České republiky.

K § 55:

Registr je veřejně přístupný přes internet, prostřednictvím webové stránky České národní banky. Registr obsahuje i údaje, které jsou v důsledku změn neplatné, přičemž i tyto neplatné údaje zůstávají zveřejněny, aby bylo možno dohledat historii daného subjektu.

K § 56:

Údaje zapsané o nebankovních poskytovatelích spotřebitelského úvěru a zprostředkovatelích spotřebitelského úvěru v registru mají zvláštní charakter a je chráněna dobrá víra každého, kdo jedná na základě údajů uvedených v registru, i když tyto údaje neodpovídají pravdě (tzv. zásada materiální publicity). Z této zásady stanoví zákon dvě výjimky. První platí pro údaje o konkursu, rozhodnutí o úpadku a vstupu do likvidace, které jsou zveřejňovány v obchodním rejstříku a v insolvenčním rejstříku, zásada materiální publicity se tedy uplatní v obchodním rejstříku, nikoliv v registru nebankovních poskytovatelů spotřebitelského úvěru a zprostředkovatelů spotřebitelského úvěru. Druhá výjimka ze zásady materiální publicity je stanovena pro údaje o zahraničních zprostředkovatelích spotřebitelského úvěru na bydlení.

K § 57:

Z registru bude Česká národní banka vydávat elektronické výpisy, které budou prokazovat stav evidovaný v registru k okamžiku, ke kterému bude výpis vytvořen. Žádost o elektronický

výpis z registru nebude podléhat žádnému správnímu poplatku. Dosavadní osvědčení o zápisu do registru již nebudou vydávána, uvedená úprava se novelou zákona ruší.

K § 58:

Upravuje se procesní postup při nahlášení změn údajů zapsaných v registru. Změny těchto údajů se nahláší elektronicky bez zbytečného odkladu a připojí se k nim doklady prokazující oznámené skutečnosti. Podrobnosti stanoví prováděcí právní předpis. Česká národní banka je povinna zapsat změny do registru do 5 pracovních dnů ode dne nahlášení, pokud není povinna na základě nahlášených změn odejmout danému subjektu povolení k provozování činnosti.

5 Personální předpoklady k provozování činnosti

5.1 Odborná způsobilost

K § 59:

Náležitá odbornost osob sjednávajících spotřebitelský úvěr je důležitým předpokladem pro řádné poskytování služeb spotřebitelům. Představuje nástroj na pomezí obezřetnostní regulace a ochrany spotřebitele, který má zajišťovat, aby na finanční (zde úvěrový) trh a do konkrétních spotřebitelských vztahů vstupovaly pouze osoby dostatečně odborně způsobilé. Regulatorní systém odbornosti by měl představovat garanci určité minimální a objektivně prokazatelné úrovně získaných odborných znalostí jakožto i dovedností, a to u všech osob, které sjednávají úvěry se spotřebiteli. Tím by měl také přispívat ke kredibilitě osob poskytujících distribuční služby v oblasti úvěrování, a tedy i zvyšovat celkovou důvěru zákazníků k finančnímu trhu jako celku. Stávající úroveň odbornosti tuzemských nebankovních poskytovatelů a zprostředkovatelů spotřebitelských úvěrů jakožto i přepážkových zaměstnanců bank, družstevních záložen, platebních institucí a institucí elektronických peněz přitom nelze vzhledem ke zkušenostem, které Ministerstvo financí přímo či prostřednictvím nesouhlasných podnětů získává, hodnotit jako vyhovující. Lze zvažovat různé způsoby prokázání odbornosti – např. složením odborné zkoušky, nabytím určité praxe na finančním trhu, absolvováním odborného studia apod. Tyto způsoby je dále možné vzájemně kombinovat (např. zkouška plus praxe), resp. nahrazovat (např. zkouška nebo alespoň odborné studium). Povinná odborná zkouška je v současnosti zakotvena v úpravě distribuce penzijních produktů.

Vzhledem k současným problémům, které se v distribuci úvěrů zejména na nebankovním trhu, jehož aktéři operují na základě živnostenského listu, objevují, se zavádí zcela nový systém prokazování odbornostních požadavků nebankovních poskytovatelů spotřebitelských úvěrů i jejich zprostředkovatelů, jejich zaměstnanců a zaměstnanců ostatních osob oprávněných dle tohoto zákona a speciální právní úpravy poskytovat spotřebitelský úvěr (tedy bank, spořitelních a úvěrních družstev, platebních institucí a institucí elektronických peněz), stanovených pro nabízení, poskytování a zprostředkování smluv, ve kterých se sjednává spotřebitelský úvěr. Ty se budou nově prokazovat výhradně dokladem o absolvování odborné zkoušky, která může být složena i elektronickou formou, pokud bude zajištěn řádný průběh zkoušky. Prokáže-li uchazeč své odborné předpoklady složením odborné zkoušky, měl by být k výkonu činnosti nabízení, poskytování či zprostředkování spotřebitelského úvěru objektivně způsobilý. Jiné stávající způsoby prokazování odbornosti, ať už v podobě doplňkových požadavků (na praxi) či alternativ (absolvováním odborného studia) tuto objektivitu značně relativizují, a pro prokázání odbornosti se tak již nově nepožadují. Tím samozřejmě není nijak dotčena možnost osoby odpovědné za výkon činnosti

osoby jí podřízené (např. banky nebo její distribuční sítě), aby požadavek na adekvátní praxi uplatňovala v rámci své personální politiky, a zvyšovala tak úroveň svých služeb.

S ohledem na obtížnou věcnou i procesní aplikovatelnost zákona č. 179/2006 Sb., o uznávání výsledků dalšího vzdělávání, se navrhuje rozsah minimálních požadovaných odborných znalostí a dovedností upravit tímto zákonem. Podrobnější požadavky na znalosti a dovednosti jakožto i požadavky na formu odborné zkoušky budou stanoveny podle skupin odbornosti (tj. produktových oblastí, v nichž uchazeč zamýšlí vyvíjet činnost) v prováděcím právním předpise.

Všeobecné znalosti se budou ve všech případech prokazovat vysvědčením o maturitní zkoušce, nebo dokladem o dosažení vyššího vzdělání.

Prokazování odborné způsobilosti u právnických osob bude vždy závislé od konkrétního případu. Rozsah konkrétních osob, tedy počet členů statutárního orgánu případně počet osob ve vedoucích pozicích daného subjektu, které budou muset splňovat podmínky stanovené zákonem pro provozování činnosti, pak bude záviset především na struktuře dané právnické osoby, rozdělení jednotlivých činností a odpovědnosti za ně uvnitř právnické osoby. Obdobným způsobem se již nyní postupuje v dalších sektorech finančního trhu.

Zavádí se v zásadě 2 skupiny odbornosti.

1. poskytování a zprostředkování spotřebitelského úvěru jiného než na bydlení
2. poskytování a zprostředkování spotřebitelského úvěru na bydlení,

příčemž zvláštní podskupinou poskytování a zprostředkování spotřebitelského úvěru jiného než na bydlení je poskytování a zprostředkování vázaného spotřebitelského úvěru. To znamená, že osoby s kvalifikací pro spotřebitelské úvěry jiné než na bydlení mohou poskytovat nebo zprostředkovávat i vázané spotřebitelské úvěry, opačně to však neplatí. Kvalifikace pro poskytování a zprostředkování vázaného spotřebitelského úvěru, která míří především na prodáváče v obchodech, kteří poskytují nebo zprostředkovávají úvěry na jimi prodávané zboží jako svou vedlejší činnost na podporu prodeje, je užší a nižší s ohledem na užší rozsah produktů.

K odstavci 4 písm. a) bod 6, písm. b) bod 6 a písm. c) bod 6 znalosti nabízených doplňkových služeb: jedná se např. o pojištění schopnosti splácet, pojištění nemovitosti, životní pojištění, běžný nebo spořicí účet ke spotřebitelském úvěru, nebo také kreditní karta k hypotečnímu úvěru a jiné finanční produkty nabízené spolu s produktem úvěrovým.

K § 60 až 65:

S ohledem na dosavadní zkušenosti s ověřováním odborné způsobilosti v sektoru pojišťovnictví i bankovníctví, které ukazují na silnou formálnost nezaručující kvalitu, stát deleguje zkušební systém na soukromoprávní subjekt a zřizuje tak, obdobně jako v případě pojišťovacích zprostředkovatelů a zprostředkovatelů penzijního spoření, nový subjekt, tzv. akreditovanou osobu, jež má výlučné oprávnění pořádat zkoušky zaměřené na prokázání odborné způsobilosti v oblasti úvěrování spotřebitele. Získání akreditace nebude nijak institucionálně omezené. Pořádat odborné zkoušky bude moci každá osoba, a to jak právnická, tak fyzická, která splní zákonem stanovené požadavky; možné omezení dostupnosti licence akreditované osoby pouze na určité typy institucí (profesní asociace, vzdělávací zařízení) by bylo nedůvodně diskriminační a zřejmě by bylo naplňováno pouze formálně. Činnost akreditované osoby bude moci vykonávat i poskytovatel spotřebitelského úvěru nebo zprostředkovatel, avšak v souladu s podmínkami stanovenými zákonem, na jehož základě získal oprávnění k činnosti poskytovatele nebo zprostředkovatele.

Náklady spojené s provozem tohoto systému ponese plně subjekty na trhu. Vzhledem ke skutečnosti, že již dnes některé banky, resp. jejich distribuční sítě fakticky fungují jako akreditované osoby, tj. mají určitým způsobem upraven proces vzdělávání a školení svých zaměstnanců resp. obchodníků, očekávají se dodatečné náklady na implementaci a provoz nového systému relativně nevýznamné a vzhledem k jeho potenciálním přínosům se jeví jako účelné. Vlastní cenu odborné zkoušky vykonané u budoucí akreditované osoby lze v tuto chvíli předjímat pouze řádově (tj. ve výši cca několika tisíc Kč). Lze totiž očekávat, že se bude lišit např. v závislosti na rozsahu a obsahu vykonané zkoušky (nad rámec minimálního požadovaného standardu), na renomé zkušebny apod.

Akreditace je udělována na omezenou dobu s možností prodloužení na žádost. S ohledem na kontinuitu činnosti akreditované osoby je stanovena fikce vyhovění žádosti, pokud Česká národní banka nerozhodne o žádosti o prodloužení akreditace ve lhůtě 3 měsíců. To nemá vliv na plnění podmínek akreditace, neboť přezkum těchto podmínek je předmětem průběžného výkonu dohledu ČNB nad činností akreditované osoby.

K § 66 a 67:

Zákon dále stanoví, v jakých případech akreditace zaniká a v jakých případech ji Česká národní banka akreditované osobě může odejmout. Vedle vlastní žádosti akreditované osoby Česká národní banka akreditaci může odejmout v případech, kdy akreditovaná osoba přestala splňovat podmínky stanovené zákonem pro udělení akreditace, kdy závažným způsobem nebo opakovaně porušila povinnosti stanovené zákonem, anebo pokud jí byla udělena akreditace na základě nepravdivých nebo zavádějících údajů.

K § 68 a 69:

Stanoví se základní pravidla týkající se složení odborné zkoušky, včasné zveřejnění termínů konání odborné zkoušky včetně počtu míst, úplaty za tuto zkoušku a zkuškového řádu na internetu. Požadavky na zkuškový řád, složení komise a požadavky na průběh, formu, rozsah odborné zkoušky a způsob jejího hodnocení stanoví prováděcí právní předpis.

O výsledku odborné zkoušky je akreditovaná osoba povinna zkoušeného informovat bez zbytečného odkladu a v případě jejího úspěšného složení je také povinna vydat zkoušenému osvědčení o absolvování odborné zkoušky se stanovenými údaji.

Ačkoli osvědčení o vykonání odborné zkoušky nemá omezenou platnost, každý poskytovatel, zprostředkovatel nebo jejich pracovník, který bude chtít vykonávat svou činnost kontinuálně, je povinen si své odborné znalosti a dovednosti udržovat v souladu s § 8 odst. 2 a § 22 odst. 2. V opačném případě přestane splňovat jednu z podmínek stanovených zákonem pro výkon této činnosti a budou mu, nebo jemu nadřazenému, hrozit odpovídající sankce.

K § 70:

S ohledem na zajištění řádného výkonu dohledu nad činností akreditovaných osob a a celým systémem ověřování odbornosti, resp. i nad plněním podmínky odborné způsobilosti povinnými osobami, se akreditovaným osobám stanoví povinnost uchovávat po zákonem stanovenou dobu dokumenty týkající se provádění odborných zkoušek.

5.2 Důvěryhodnost

K § 71:

Podmínku důvěryhodnosti musí splňovat všechny osoby přímo jednající se spotřebitelem, je tedy třeba jasně určit okamžik, ke kterému se bude splnění této podmínky zkoumat.

U nebankovních poskytovatelů spotřebitelského úvěru a jeho zprostředkovatelů je tímto okamžikem podání žádosti o udělení oprávnění k činnosti, resp. oznámení v případě vázaného zástupce, u zaměstnanců pak den zahájení činnosti, ke které se daná podmínka váže. Podmínku důvěryhodnosti je nutné samozřejmě splňovat po celou dobu výkonu činnosti, tudíž se její splnění posuzuje i k jakémukoliv následujícímu okamžiku, což nyní zákon staví na jisto.

Nově se bude posuzovat i tzv. dobrá pověst osoby, tedy její dosavadní zkušenosti a působení v dané profesi, ale i mimo ni. Ověření důvěryhodnosti u zastoupeného se předpokládá mj. také (tak jak je to obvyklé i v jiných sektorech) např. čestným prohlášením.

Pravidlo, že nedůvěryhodnou je osoba, která byla odsouzena za trestné činy proti majetku a trestné činy hospodářské, u kterých nezáleží, zda byly spáchány úmyslně nebo z nedbalosti, nebo jiné trestné činy, pokud byly spáchány úmyslně, se v souladu s trestním zákoníkem neuplatní, pokud se na takovou osobu hledí, jako by nebyla odsouzena (pokud byl trestný čin zahlazen).

K § 72:

Podmínku důvěryhodnosti musí splňovat všechny osoby přímo jednající se spotřebitelem, je tedy třeba jasně určit okamžik, ke kterému se bude splnění této podmínky zkoumat. U nebankovních poskytovatelů spotřebitelského úvěru a jeho zprostředkovatelů je tímto okamžikem podání žádosti o udělení oprávnění k činnosti, resp. oznámení v případě vázaného zástupce, u zaměstnanců pak den zahájení činnosti, ke které se daná podmínka váže. Podmínku důvěryhodnosti je nutné samozřejmě splňovat po celou dobu výkonu činnosti, tudíž se její splnění posuzuje i k jakémukoliv následujícímu okamžiku, což nyní zákon staví na jisto.

Nově se bude posuzovat i tzv. dobrá pověst osoby, tedy její dosavadní zkušenosti a působení v dané profesi, ale i mimo ni. Ověření důvěryhodnosti u zastoupeného se předpokládá mj. také (tak jak je to obvyklé i v jiných sektorech) např. čestným prohlášením.

K § 73:

Stanoví se rozhodný okamžik, od něhož se odvíjí lhůty pro posuzování důvěryhodnosti. Pro účely posuzování důvěryhodnosti zaměstnanců poskytovatele nebo zprostředkovatele se stanoví v rámci přechodných ustanovení (§ 180), že rozhodným okamžikem je u zaměstnanců, kteří svoji činnost podle tohoto zákona vykonávali již přede dnem jeho nabytí účinnosti, den nabytí účinnosti tohoto zákona, nikoli den zahájení jejich činnosti.

6 Pravidla jednání

6.1 Základní ustanovení

K § 74:

Stanoví se požadavek, aby poskytovatel a zprostředkovatel vykonával svou činnost s odbornou péčí. Veškeré jednání osob podnikajících na finančním trhu by mělo být založeno na zásadě odborné péče jakožto souhrnu profesionálních standardů (zásad lege artis), které vyplývají z obecné právní úpravy (§ 5 OZ). Zásada jednání s odbornou péčí musí být dodržena vždy, aby určité jednání poskytovatele nebo zprostředkovatele mohlo být shledáno jako konformní s požadavky zákona.

K § 75:

V souladu s příslušnými směrnicemi se stanoví požadavky na jednání poskytovatele a zprostředkovatele se spotřebitelem. Povinnost jednat čestně vychází z § 4, 5 a 6 zákona o ochraně spotřebitele, povinnost zohledňovat práva a zájmy spotřebitele vyplývá přímo ze směrnice 2014/17/EU. Součástí této povinnosti je i v odstavci 2 uvedená povinnost, aby jednající osoba jasně rozlišila, zda jedná jménem poskytovatele, samostatného zprostředkovatele nebo vázaného zástupce. Vázaný zástupce pak musí uvést, jakou osobu zastupuje, s rozlišením, zda zastupuje poskytovatele nebo samostatného zprostředkovatele.

K § 76:

Ustanovení stanoví obecná pravidla, kterými se musí řídit komunikace poskytovatele a zprostředkovatele se spotřebitelem. Povinnost zřetelné komunikace mj. znamená, že zákonem požadované informace musí být jasně čitelné nebo slyšitelné.

K § 77:

Povinnost uchovávat dokumenty a záznamy (v písemné nebo elektronické podobě, podobu zákon neurčuje) je důležitá jak pro výkon dohledu nad poskytovateli, tak pro případné spory se spotřebiteli. Zákon na tomto místě neurčuje, jaké dokumenty a záznamy se mají pořizovat, jen stanoví, že pokud jsou pořizovány, musí se uchovávat. Povinnosti k pořizování záznamů a dokumentů jsou stanoveny na jiných místech, povinnost nahrávat klienty při jednání s nimi není zákonem stanovena. Lhůty jsou stanoveny jednak v souladu s objektivní promlčecí dobou, jednak v souladu se zákonem č. 253/2008 Sb., o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu. Jednoletá lhůta pro případ, kdy byla žádost spotřebitele o poskytnutí úvěru zamítnuta, je v souladu s praxí, kdy je spotřebitel po tuto dobu evidován v registru dlužníků, ač mu žádný úvěr poskytnut nebyl.

K § 78:

Zakazují se pobídky (finančního i nefinančního charakteru), které mohou vést k porušení zákona ze strany poskytovatele, zprostředkovatele, jejich zaměstnanců či vázaných zástupců. Záměrem není přebudování systémů odměňování, ale zabránit praktikám, které vedou k poškozování spotřebitelů. Pobídky, které k tomuto porušení zákona nevedou, jsou dovoleny.

K § 79:

V případě tzv. „nezávislého“ samostatného zprostředkovatele, který vykonává svoji činnost na principu jednání jménem a na účet spotřebitelů, nesmí takový zprostředkovatel pobírat současně odměnu od poskytovatelů, jejichž produkty spotřebiteli zprostředkovává. Nejde o individuální vztah zprostředkovatele a spotřebitele na základě jedné smlouvy, ale princip fungování daného zprostředkovatele.

Ustanovení nezakazuje, aby v případě, kdy zprostředkovatel jedná jménem a na účet poskytovatele, od něhož pobírá i odměnu, neinkasoval odměnu též od spotřebitele, pokud to není v rozporu se smlouvou a samozřejmě za předpokladu, že takovou odměnu oznámí poskytovateli pro účely výpočtu RPSN v souladu s § 92 odst. 2.

K § 80:

V souladu se směrnicí 2014/17/EU je použití pojmu „nezávislý“ vyhrazeno pouze pro osoby, které splňují určité minimální znaky nezávislosti, jako je výběr z produktů většiny

poskytovatelů na trhu a jejichž struktura odměňování není na újmu schopnosti jednat v nejlepším zájmu spotřebitele, zejména nesmí být závislá na prodejních cílech.

K § 81:

Ustanovení má za cíl zabránění tvorby struktur multi-level marketingu při distribuci spotřebitelského úvěru.

K § 82:

S ohledem na nejrůznější praktiky na trhu úvěrů pro spotřebitele, které se často pohybují na hranici trestní odpovědnosti, se výrazně omezují možnosti zprostředkovatelů a poskytovatelů žádat po spotřebiteli platby před uzavřením smlouvy o spotřebitelském úvěru. Povoleno je žádat zaplacení pouze odůvodněných a smysluplně vynaložených nákladů, které je poskytovatel nebo zprostředkovatel nucen vynaložit bez ohledu na to, zda bude smlouva se spotřebitelem nakonec uzavřena. Z výsledků veřejných konzultací ostatně vyplynulo, že řádní a poctiví zprostředkovatelé jsou placeni na základě provizního systému od poskytovatelů a od spotřebitelů svoji odměnu neinkasují.

S ohledem na stávající praxi, kdy spotřebitel žádající hypoteční úvěr žádá u několika úvěrových institucí, z nichž každá po něm požaduje zaplacení nákladů na ocenění nemovitosti, aniž by poté spotřebitel toto ocenění obdržel, se stanoví povinnost vydat provedené a zaplacené ocenění do rukou spotřebitele. Toto ocenění by mělo obsahovat i odůvodnění, jak bylo výsledné ceny v ocenění dosaženo, aby bylo přezkoumatelné, i když nikoli nutně v rozsahu znaleckého posudku.

6.2 Posouzení úvěruschopnosti a poskytování nezávislé rady

K § 83:

V souladu se směrnicí 2014/17/EU se stanoví, že poskytovatel a zprostředkovatel musí spotřebitele informovat, jaké údaje od spotřebitele potřebuje za účelem poskytnutí rady a posouzení jeho úvěruschopnosti. Spotřebitel musí být informován, že pokud požadované údaje nedodá, úvěr mu nebude moci poskytovatel poskytnout s ohledem na nemožnost provedení posouzení úvěruschopnosti.

Poskytovatel je oprávněn po spotřebiteli žádat vysvětlení nebo případné doplnění údajů za účelem posouzení úvěruschopnosti. Údaje dodané spotřebitelem je poskytovatel a zprostředkovatel povinen náležitě ověřit. Míra ověření je na zvážení jednající osoby tak, aby dostála povinnosti jednat s odbornou péčí. Pravidla pro ověření informací by měly být součástí pravidel a postupů pro posuzování úvěruschopnosti podle § 15 odst. 2 písm. c).

K § 84:

§ 84 zakotvuje pravidla, na základě kterých poskytovatel nebo zprostředkovatel úvěru zakládá a komunikuje své rady vůči konkrétnímu spotřebiteli.

V odstavci 1 se upravuje režim tzv. nezávislé rady. Jedná se o zvláštní typ doporučení komunikovaného vůči spotřebiteli, který je spojen s širší sadou povinností, které vycházejí ze směrnice MCD. Tyto povinnosti vzniknou osobě, která sebe a své služby před klientem prezentuje jako nezávislé. V takové situaci musí být rada založena na analýze potřeb klienta a příslušných rizik a musí vycházet z výběru z dostatečného počtu vhodných produktů dostupných na trhu. Současně platí (dle § 80), že používat pojem „nezávislý“ (v různých jeho obměnách) mohou jen osoby splňující kritéria nezávislosti stanovená v daném ustanovení.

K § 85:

Poskytovatel je povinen posoudit úvěruschopnost spotřebitele s odbornou péčí. Posouzení úvěruschopnosti přitom směřuje ke schopnosti spotřebitele pravidelně sjednaný spotřebitelský úvěr splácet, a to s důrazem na příjmy a výdaje spotřebitele. Věřitel je při posouzení úvěruschopnosti povinen vzít v potaz jak stávající situaci klienta, zejména jeho příjmy i výdaje, tak i skutečnosti, které lze na základě informací dostupných v době před uzavřením smlouvy s vysokou mírou pravděpodobnosti očekávat (např. předpokládaný příjem z projednávaného dědického řízení, prodeje nemovitosti, auta, pojistného plnění atp.). Důraz při posouzení úvěruschopnosti je přitom kladen na poměr mezi příjmy a výdaji spotřebitele a na posouzení toho, zda spotřebiteli zbude po vynaložení běžných výdajů měsíčně taková částka, jaká je potřeba pro splácení úvěru.

Povinnost posoudit úvěruschopnost spotřebitele se nevztahuje pouze na poskytnutí nového úvěru, ale též na významné navýšení celkové výše stávajícího spotřebitelského úvěru. Lze mít za to, že o významné navýšení celkové výše spotřebitelského úvěru jde zejména tehdy, není-li spotřebitel schopen splácet novou výši splátky spotřebitelského úvěru, aniž by se jeho příjmy snížily nebo výdaje s výjimkou výdajů na splácení spotřebitelského úvěru zvýšily. I takové navýšení splátky, která o pouhou korunu přesahuje možnost spotřebitele řádně a včas splácet, je významné, neboť zapříčiňuje spotřebitelovo prodlení a s tím související následky. Určení, kdy jde o významné navýšení celkové výše spotřebitelského úvěru, je na odborné péči poskytovatele. Při poskytnutí úvěru obvykle z posouzení úvěruschopnosti vyplyne hranice, kam až je možno spotřebiteli půjčit. Poskytovatelé jednající s odbornou péčí pak obvykle neposkytují úvěr na tzv. „hraně“, ale vytvářejí určitou rezervu ve schopnosti spotřebitele úvěr splácet. Lze mít za to, že pokud se hranice splátky při navýšení úvěru pohybuje pod maximální výší splátky, která vplynula z posouzení úvěruschopnosti, nepůjde o významné navýšení, pokud nebude hranice překročena. Pokud mezi posouzením úvěruschopnosti a navýšením spotřebitelského úvěru uplynula delší doba, je na odborné péči poskytovatele, zda alespoň ověří, zda se situace na straně spotřebitelových příjmů, výdajů či jiných skutečností nezměnila.

Při získávání relevantních informací za účelem posouzení úvěruschopnosti spotřebitele věřitel vychází především z informací dodaných spotřebitelem a další informace získává při respektování principu přiměřenosti nejvýše v rozsahu nezbytně nutném pro splnění této své povinnosti při maximálním respektování spotřebitelových práv na ochranu jeho osobních údajů.

Aby povinnost posuzovat zejména příjmy a výdaje spotřebitele nebyla v některých okrajových případech na újmu spotřebitele, a současně, aby výjimku nebylo možno zneužít, stanoví se, že při posouzení úvěruschopnosti lze zohlednit i hodnotu majetku spotřebitele, pokud smlouva o spotřebitelském úvěru stanoví, že spotřebitelský úvěr má být úplně nebo částečně splacen prodejem majetku spotřebitele, nikoli pravidelnými splátkami. Poskytovatel musí v takovém případě důvodně předpokládat, že dojde k prodeji majetku, kdy se uskuteční a jaký bude výnos z takového prodeje. Tyto údaje by nejlépe měly být uvedeny ve smlouvě s tím, že nedojde k prodlení spotřebitele, pokud k prodeji nedojde za určených podmínek v určeném čase. Pouhá existence majetku, který je možný prodat, neopravňuje k zahrnutí takového majetku do posouzení úvěruschopnosti. Je nutná určitá míra jistoty, kdy a za kolik se majetek prodá. Ustanovení míří zejména na případy překlenovacích úvěrů, kdy si spotřebitel kupuje jednu nemovitost, kterou hodlá splatit prodejem nemovitosti jiné, nebo zvláštní druhy úvěrů tzv. equity release, kdy spotřebitel obdrží určitou platbu nebo rentu oproti budoucímu zisku poskytovatele z prodeje jeho nemovitosti.

Stanoví se najisto, že věřitel smí poskytnout spotřebiteli spotřebitelský úvěr jen tehdy, pokud z výsledku posouzení úvěruschopnosti vyplývá, že nejsou důvodné pochybnosti o schopnosti spotřebitele spotřebitelský úvěr splácet. Jedná se o posílení principu zodpovědného úvěrování a posílení ochrany spotřebitele před praktikami vyskytujícími se na úvěrovém trhu, kdy jsou úvěry poskytovány nikoli s cílem jejich splacení, nýbrž s cílem dosáhnout zisku realizací zajištění poskytnutého spotřebitelem, přičemž věřitel předem počítá s možností, že dlužník nebude pravděpodobně schopen poskytnutý úvěr splácet. Při posuzování budoucí schopnosti spotřebitele splácet úvěr se vychází ze stávajícího stavu a presumpce jeho zachování do budoucna. Budoucí změny, které jsou již věřiteli známy, je však nutno vzít při posouzení v úvahu (např. když se spotřebitel již nachází ve výpovědní lhůtě z pracovního poměru). Nejde však přitom o získání stoprocentní jistoty, že úvěr bude v budoucnu splacen, neboť není např. možno s jistotou vyloučit, že spotřebitel obdrží výpověď z pracovního poměru či dlouhodobě onemocní.

K § 86:

Sankcí za nedodržení povinnosti posoudit úvěruschopnost spotřebitele s odbornou péčí je neplatnost smlouvy. S ohledem na fakt, že z neplatnosti smlouvy vyplývá povinnost stran vzájemně si bez zbytečného odkladu vrátit poskytnutá plnění na základě ustanovení o bezdůvodném obohacení, z čehož pro spotřebitele mohou vyplývat problémy související s nutností urychleně si opatřit již utracené peníze ze spotřebitelského úvěru, stanoví se na jeho ochranu, že poskytnutou jistinu není povinen vrátit ihned, avšak ve lhůtě dle svých možností. Spotřebitel je povinen vrátit celou poskytnutou jistinu, avšak v takových splátkách, v jakých je schopen splácet. Slova „ve lhůtě dle svých možností“ míří na rozložení vrácení poskytnuté jistiny spotřebitelského úvěru v čase. Pokud spotřebitel vrací poskytnutou jistinu dle svých možností, nemůže se dostat do prodlení, což je hlavním cílem ochrany. Poskytovatel, pokud se domnívá, že spotřebitel nesplácí podle svých možností, může podat návrh soudu, aby určil, v jakých lhůtách má spotřebitel splácet.

K § 87:

Stanoví se pravidla sdílení informací o dlužnících pomocí databází sloužících k ověřování bonity a důvěryhodnosti spotřebitelů a to obdobně, jako je upraveno sdílení informací o klientech bank. Vzhledem k tomu, že podle stanoviska ÚOOÚ nepotřebují banky s ohledem na ustanovení § 38a zákona o bankách souhlas spotřebitele ke sdílení informací, není nutný tento souhlas spotřebitele ani k plnění povinností podle tohoto zákona osobami, které nemají bankovní licenci. Poskytovatel sdílením informací plní svoji zákonnou povinnost - jednat s odbornou péčí a obzvláště s odbornou péčí posuzovat úvěruschopnost spotřebitele a náležitě ověřovat údaje získané od spotřebitele.

Pravidla přístupu k databázím odpovídají požadavkům směrnic 2008/48/ES a 2014/17/EU, kdy druhá jmenovaná stanoví výslovně požadavek, aby přístup k databázi nebyl podmíněn licencí úvěrové instituce.

K § 88:

V souladu s požadavky obou transponovaných směrnic se stanoví povinnost poskytovatele informovat spotřebitele, pokud je poskytnutí úvěru ze strany poskytovatele zamítnuto a o důvodech tohoto rozhodnutí, pokud jimi jsou automatizované zpracování údajů nebo vyhledávání v databázi.

6.3 Informační povinnosti vůči spotřebiteli

6.3.1 Obecná ustanovení

K § 89:

Stanoví se, že informace požadované tímto zákonem se poskytují bezplatně, v listinné podobě nebo na jiném nosiči dat, pokud zákon nestanoví jinak (jako například u sjednávání spotřebitelského úvěru telekomunikačními prostředky).

K § 90:

Povinné náležitosti reklamy reflektují požadavky obou transponovaných směrnic, přičemž povinné náležitosti reklamy jsou vyžadovány tam, kde reklama uvádí číselný údaj o nákladech. Takovým údajem je i údaj srovnávací (např. nejlevnější, nejvýhodnější, zdarma, bez poplatků apod.), bez ohledu na to, zda je či není vyjádřem číselně.

K § 91:

Zákon v souladu se směrnicí 2014/17/EU, avšak i pro spotřebitelské úvěry jiné než na bydlení, požaduje po poskytovateli a jeho vázaném zástupci zpřístupnění některých základních informací týkajících se nabídky spotřebitelského úvěru. Pokud zákon hovoří o trvalém zpřístupnění, je tím myšlena doba, po kterou jsou dané údaje platné. Zákon nepožaduje po poskytovateli uvádění informací po produktech, které již nejsou v jeho nabídce. Zpřístupněním informací je myšleno jejich uvedení na internetových stránkách poskytovatele, nebo zpřístupnění formou letáků, které si může spotřebitel vzít v otevírací době v sídle poskytovatele nebo v jeho pobočce.

Pokud zákon požaduje informace o typu dostupné výpůjční úrokové sazby, uvede věřitel, zda jde o sazbu pevnou, pohyblivou nebo kombinovanou.

Písmeno p) míří na zvláštní druhy úvěrů, kde spotřebitel splácí na základě smluvních podmínek především úrok, zatímco jistinu spotřebitelského úvěru splácí částečně, případně ji nesplicí vůbec. Podmínky takového spotřebitelského úvěru mohou například určovat, že namísto splácení jistiny spotřebitelského úvěru spotřebitel částku požadovanou smlouvou vkládá na jiný finanční produkt (investice, spoření), nebo že jistina spotřebitelského úvěru bude splacena prodejem majetku spotřebitele, jak předvídá směrnice MCD v čl. 3 odst. 2 písm. a).

K § 92:

Specifické informační povinnosti vůči spotřebiteli dané směrnicí 2014/17/EU má i zprostředkovatel spotřebitelského úvěru, který je povinen při prvním kontaktu se spotřebitelem sdělit, zda je samostatným zprostředkovatelem nebo vázaným zástupcem, v případě vázaného zástupce musí uvést i koho zastupuje.

6.3.2 Předmluvní informace

K § 93 až 99:

Věřiteli, resp. zprostředkovateli, spotřebitelského úvěru se v tomto ustanovení ukládá povinnost poskytnout spotřebiteli v dostatečném předstihu před uzavřením smlouvy minimální objem relevantních informací, přičemž veškeré tyto informace musí být stejně výrazné. Jejich základní výčet je uveden v § 94, v § 95-96 jsou uvedeny výčty informací pro

některé druhy spotřebitelského úvěru. Informace se podávají prostřednictvím formulářů uvedených v přílohách zákona.

S ohledem na dikci „v dostatečném předstihu před uzavřením smlouvy“ je možno dovodit, že v případě, kdy poskytovatel není se spotřebitelem ochoten uzavřít smlouvu o spotřebitelském úvěru, není povinen mu formulář s předsmuvními informacemi poskytnout.

Poskytnutí informací prostřednictvím formuláře je opět významným prvkem z hlediska ochrany spotřebitele, neboť jejich prostřednictvím se spotřebitel v jednotlivých nabídkách snadno orientuje a též jednoduchým způsobem tyto nabídky porovnává.

Důvodem zavádění povinnosti poskytovat spotřebiteli minimální objem informací již ve fázi předsmuvních jednání je obecně nízká míra znalostí spotřebitelů v dané oblasti.

Platí, že jiné informace než ty, které jsou uvedeny v § 94-97, je věřitel povinen pro názornost poskytnout v samostatném dokumentu. Jedná se o významné ustanovení z hlediska ochrany spotřebitele, neboť brání tomu, aby v záplavě nepodstatných informací uváděl věřitel drobným a nevýrazným způsobem informace zásadní a podstatné pro jeho rozhodování.

Předsmuvní informační povinnosti jsou dány v maximální harmonizaci směnicemi 2008/48/ES a 2014/17/EU, stejně jako povinnost tyto informace vysvětlit. Primárně je povinný informace poskytnout a vysvětlit poskytovatel, za účelem zamezení zkrácení spotřebitele na jeho právech je povinnost stanovena ve stejném rozsahu pro zprostředkovatele. Povinnost poskytovatele však může být splněna zprostředkovatelem a naopak, aby spotřebitel nemusel v případě zprostředkování spotřebitelského úvěru obdržet stejné informace duplicitně. Vzhledem k tomu, že ve směnici 2014/17/EU nejsou předsmuvní informační povinnosti uvedeny formou jejich výčtu jako ve směnici 2008/48/ES, odkazuje § 94 odst. 2 na přílohu zákona, obsahující formulář ESIP. Zatímco instrukce k vyplnění formuláře SECCI podle směnice 2008/48/ES jsou uvedeny v rámci výčtu předsmuvních infopovinností v § 94 odst. 1, instrukce pro vyplnění formuláře ESIP podle směnice 2014/17/EU jsou uvedeny přímo v tomto formuláři.

Ačkoli je umožněno sjednávat spotřebitelský úvěr pomocí prostředků komunikace na dálku a z toho důvodu je možno některé informace poskytnout telefonicky místo v listinné podobě nebo na jiném trvalém nosiči dat, je nutno mít na paměti, že spotřebitelský úvěr lze sjednat (uzavřít) pouze písemně, tedy nikoli po telefonu.

V § 93 odst. 2 se věřiteli ukládá povinnost poskytnout spotřebiteli náležité vysvětlení (především jednotlivých předsmuvních informací, nabízeného spotřebitelského úvěru, důsledků prodloužení apod.), a to v takovém rozsahu a způsobem, aby spotřebitel byl schopen posoudit, zda navrhovaná smlouva odpovídá jeho potřebám a finančním možnostem a jaké jsou důsledky prodloužení.

V § 93 odst. 3 se stanoví povinnost pro zprostředkovatele poskytnout spotřebiteli v dostatečném předstihu před uzavřením smlouvy, ve které se sjednává spotřebitelský úvěr, informace ve stejném rozsahu, v jakém je povinen poskytnout je věřitel. Spotřebitel nesmí být nijak zkrácen na svých právech ani v případě, kdy je spotřebitelský úvěr sjednáván prostřednictvím zprostředkovatele, přičemž znalost základních informací o nabízeném produktu je pro rozhodování spotřebitele klíčová.

Z povinnosti poskytovat uvedené informace je vyňat prodávající nebo poskytovatel služeb jednající jako zprostředkovatel vázaného spotřebitelského úvěru, neboť informační povinnost musí primárně spočívat na poskytovateli spotřebitelského úvěru.

Je-li v případě stavebního spoření poskytován jak překlenovací, tak řádný úvěr ze stavebního spoření, jedná se z hlediska materiálního pojetí o dva úvěry, ke kterým by měly být poskytnuty 2 sady předšmluvních informací.

6.3.3 Informace během trvání závazku

K § 100:

Stanoví se průběžné informační povinnosti poskytovatele během trvání spotřebitelského úvěru.

K § 101:

Stanoví se povinnost věřitele informovat spotřebitele o změně výpůjční úrokové sazby v průběhu trvání spotřebitelského úvěru. Lhůta, v níž musí být spotřebitel informován o změně pevné výpůjční úrokové sazby u spotřebitelského úvěru na bydlení, je provázána s právem spotřebitele v této lhůtě spotřebitelský úvěr na bydlení předčasně zdarma splatit. S ohledem na dosavadní praxi neúměrně krátkých lhůt, při nichž bylo pro spotřebitele často obtížné reagovat na většinou nepříznivé změny výpůjční úrokové sazby u spotřebitelských úvěrů na bydlení, se stanoví lhůta tříměsíční, která by měla spotřebiteli poskytnout dostatek reakční doby a možnost zajistit si případné refinancování spotřebitelského úvěru na bydlení.

V případě, kdy je změna (zejména pohyblivé) výpůjční úrokové sazby závislá na změně referenční sazby nebo indexu, mohou se poskytovatel se spotřebitelem dohodnout, že údaje o výši výpůjční úrokové sazby budou poskytovány pravidelně a v přiměřeném intervalu namísto v přiměřeném předstihu před nabytím jejich účinnosti.

Ustanovení nezakládá přípustnost jednostranné změny smlouvy, ustanovení § 1813 a násl. občanského zákoníku tím nejsou dotčena. Ustanovení pouze pro případ, že by k jednostranné změně smlouvy došlo, stanoví dodatečné informační povinnosti.

K § 102:

Stanoví se informační povinnost za trvání smlouvy o spotřebitelském úvěru v cizí měně. S ohledem na dikci směrnice 2014/17/EU, která hovoří o odchýlení se některých hodnot od hodnoty vypočtené v měně příslušného členského státu (dle výkladu Evropské komise měně členského státu, který směrnici transponuje), se v zákoně hovoří o odchýlení se od hodnoty vypočtené v korunách českých. Pokud je však spotřebitelský úvěr v cizí měně vyjádřen v korunách českých, kteroužto možnost směrnice 2014/17/EU připouští, ustanovení není aplikovatelné.

7 Smlouva o spotřebitelském úvěru

7.1 Smlouva o spotřebitelském úvěru

K § 103:

Požadavek písemné formy smlouvy o spotřebitelském úvěru vyplývá z nutnosti nastolení právní jistoty v těchto smluvních vztazích a z nutnosti zajištění důkazů pro případné právní spory. Smlouvu o spotřebitelském úvěru nelze uzavřít telefonicky, neboť musí mít písemnou formu a musí obsahovat předepsané náležitosti.

K § 104:

K posílení právní jistoty přispívá rovněž povinnost poskytovatele nebo zprostředkovatele poskytnout spotřebiteli jedno vyhotovení smlouvy neprodleně po jejím uzavření, ale též povinnost poskytnout bezplatně návrh textu smlouvy v okamžiku, kdy je spotřebiteli předkládána tzv. závazná nabídka. S ohledem na terminologii občanského zákoníku však nelze používat pojem „nabídka“, zákon tedy hovoří o návrhu smluvních podmínek, který musí mít podobu návrhu textu smlouvy, jejíž uzavření spotřebitel poptává, a který obsahuje nabízené smluvní podmínky. Toto ustanovení má reálně umožnit spotřebitelům, aby se řádně seznámili s veškerými náležitostmi smluvního vztahu, zvážili výhody a nevýhody a následně učinili informované a kvalifikované rozhodnutí. Smyslem tohoto ustanovení je zabránit v současné době mnohdy uplatňovaným praktikám, kdy spotřebitel uzavírá závazky, aniž by se předem mohl seznámit s jejich podmínkami a veškerými důsledky.

K § 105 a 106:

Informační povinnosti ve smlouvě o spotřebitelském úvěru jsou převzaty ze směrnice 2008/48/ES a jejich aplikace je rozšířena i na úvěry na bydlení podle směrnice 2014/17/EU, neboť není důvod, aby se obsahové náležitosti smlouvy lišily podle účelu spotřebitelského úvěru případně jeho zajištění.

Ačkoli je vhodnější, aby obsahové náležitosti smlouvy byly obsaženy ve smlouvě samotné, tzv. nad podpisy, lze tuto zákonnou povinnost plnit i prostřednictvím přílohy ke smlouvě. Primární zde však bude vždy hledisko jasnosti, výstižnosti a zřetelnosti. Proto není vhodné informační povinnosti plnit prostřednictvím smlouvy, či přílohy, kde budou předmětné informace „rozpuštěny“ mezi značné množství dalších informací a smluvních ujednání. Zároveň lze z dosavadní rozhodovací praxe České národní banky a finančního arbitra dovodit nevhodnost plnění předmětných povinností pomocí obchodních podmínek. Takový požadavek je pochopitelný i z toho důvodu, že dle občanského zákoníku lze obchodní podmínky měnit i jednostranně, což oslabuje jejich závaznost a informační hodnotu.

K odstavci 1 písm. a) druh úvěru: poskytovatel by měl přinejmenším uvést dle NOZu, o jaký druh smlouvy jde (smlouva o peněžité zápůjčce, smlouva o úvěru). Pokud doplní v souladu se skutečností další údaje (účelový bezhotovostní úvěr, kreditní karta, přečerpaní/kontokorent, revolvingový úvěr), lze to považovat za vhodné.

K odstavci 1 písm. d) doba trvání úvěru: v případě, že není možno dobu trvání úvěru přesně určit (např. u překlenovacího úvěru ze stavebního spoření, kdy překlenovací úvěr trvá do přidělení cílové částky, tj. do naspoření určitého množství peněžních prostředků), je třeba uvést alespoň způsob jejího určení.

K odstavci 1 písm. e) zboží či služba, které jsou financovány. Ustanovení míří především na případy vázaného spotřebitelského úvěru a případy obdobné, kdy je za zboží či službu placeno formou odložené platby. V takových případech je vhodné uvést konkrétní zboží (např. co nejpřesnější označení počítače, lednice, televize, nebo služby - např. oprava automobilu). V případě poskytnutí úvěru na splacení jednoho či více jiných úvěrů (tzv. restrukturalizace) bude vhodné, aby pod písmenem e) byla uvedena služba „restrukturalizace“ a bližší uvedení, jaké úvěry jsou restrukturalizovány. Ostatně smlouva o restrukturalizaci by měla v zájmu spotřebitele vždy obsahovat závazek poskytovatele splatit dluhy z konkrétních smluv, které by měly být podrobně specifikovány.

K odstavci 1 písm. g) RPSN vypočtená k okamžiku uzavření smlouvy. S ohledem na praxi uzavírání smluv o spotřebitelském úvěru není prakticky možné vypočítat RPSN k okamžiku uzavření smlouvy, resp. údaje na návrhu smlouvy, které obdrží spotřebitel, je nutno

přepočítávat k okamžiku, kdy se spotřebitel dostaví k podpisu smlouvy, v případě distančního uzavírání (např. pomocí pošty), to není možné vůbec. Z tohoto ohledu je oproti stávající úpravě ZSÚ doplněno slovo „předpokládaného“ (uzavření smlouvy) s tím, že součástí povinných údajů jsou i veškeré předpoklady použité pro výpočet RPSN, tedy i předpoklad data uzavření smlouvy. Je samozřejmé, že tento předpoklad by měl být odůvodněný.

Je-li v případě stavebního spoření poskytován jak překlenovací, tak řádný úvěr ze stavebního spoření, jedná se z hlediska materiálního pojetí o dva úvěry, ke kterým by měly být poskytnuty dva údaje o RPSN.

K § 107:

Oproti „přečerpání“, které je ve smlouvě předpokládáno, se překročením rozumí faktické zpřístupnění peněžních prostředků, které přesahují aktuální zůstatek na platebním účtu spotřebitele. Pokud věřitel umožní takové překročení, je povinen spotřebitele informovat o nákladech, které mu vzniknou v důsledku tohoto překročení – tj. o úrokové sazbě, sankcích, poplatcích a úrocích z prodlení. Pokud takové překročení trvá déle než jeden měsíc, je věřitel povinen spotřebitele uvědomit o tomto překročení, poskytnout informaci o jeho výši, úrokové sazbě, a to včetně uvedení sankcí, poplatků nebo úroků z prodlení.

Ustanovení odstavce 4 stanoví další povinnosti v případě výrazného překročení. Výrazné překročení je třeba posuzovat individuálně vzhledem k okolnostem konkrétního případu. Překročení lze například poměřovat s výší sjednaného přečerpání, případně obvyklých kladných zůstatků na daném účtu předtím, než došlo k překročení.

K § 108:

Stanoví se obsahové náležitosti dohody, v níž poskytovatel odkládá spotřebiteli v důsledku jeho prodlení platbu, pokud smluvní ujednání jsou ve svém souhrnu pro spotřebitele alespoň stejně výhodná jako v původní smlouvě o spotřebitelském úvěru. Pokud tato smluvní ujednání ve svém souhrnu jsou méně výhodná než původní smluvní ujednání, musí taková dohoda obsahovat náležitosti podle § 105.

K § 109:

Důsledky porušení povinností týkajících se uzavřené smlouvy o spotřebitelském úvěru jsou oproti dřívější právní úpravě zmírněny. Podle stávající právní úpravy vede každé porušení požadavků na informace uváděné ve smlouvě o spotřebitelském úvěru k tomu, že úvěr je ze zákona úročen diskontní sazbou ČNB. Toto řešení je problematické z několika důvodů. Jednak neumožňuje odlišit informace, které mají pro rozhodování spotřebitele zásadní význam, od informací ostatních. Dále neumožňuje odlišit drobná porušení informační povinnosti, která vyplývají např. z nejednotného výkladu zákona, od snahy klamat spotřebitele. Konečně takto přísně nastavená soukromoprávní sankce představuje riziko i z hlediska finanční stability, neboť se může s odstupem mnoha let ukázat, že některá instituce v důsledku drobného pochybení má závažný problém s podstatnou částí svého úvěrového portfolia.

Pokud by zákonodárce trval na zachování stávající přísné podoby soukromoprávní sankce, reálně hrozí, že v Poslanecké sněmovně bude cestou pozměňovacího návrhu prosazeno její úplné vypuštění. Proto považuje Ministerstvo financí za vhodnější, přistoupit k určité úpravě soukromoprávní sankce. Tato úprava by měla mít za cíl, aby soukromoprávní sankce lépe umožňovala zohlednit význam jednotlivých informačních povinností a v jejich rámci odlišit drobná porušení od snahy klamat spotřebitele.

Předložený návrh vychází ze stávající německé právní úpravy (§ 494 občanského zákoníku) a částečně se inspiruje i právní úpravou rakouskou (§ 9 odst. 5 zákona o spotřebitelském úvěru). K úročení zákonnou sazbou má nově vést pouze neuvedení nejzásadnějších informací o nákladech spotřebitelského úvěru (odstavec 1). S ohledem na specifika výpočtu RPSN se stanoví, že je-li ve smlouvě uvedena nižší RPSN, než odpovídá skutečnosti, snižuje se odpovídajícím způsobem výpůjční úroková sazba o příslušný počet procentních bodů (odstavec 2). Bylo-li sjednáno plnění ve splátkách, přepočítá věřitel na žádost spotřebitele jednotlivé splátky tak, aby zohledňovaly novou výpůjční úrokovou sazbu (odstavec 3). Pokud jde o informační povinnosti, které se týkají vzájemných práv a povinností smluvních stran, navrhuje se, aby se porušení těchto informačních povinností vykládalo vždy ve prospěch spotřebitele, k čemuž návrh zakotvuje příslušné právní fikce (odstavec 4).

K § 110:

S ohledem na potřeby trhu úvěrů na bydlení bylo přikročeno u úvěrů na bydlení nikoli k aplikaci 14-ti denní lhůty pro odstoupení od smlouvy, jako je tomu u spotřebitelského úvěru jiného než na bydlení, ale k aplikaci lhůty na rozmyšlenou, neboť v případě aplikace lhůty na odstoupení od smlouvy by buďto docházelo v případě odstoupení od smlouvy k velkým komplikacím (zpětným převodům v katastru nemovitostí, rušení zápisu zástavního práva apod.) nebo by bylo nutno omezit čerpání spotřebitelského úvěru na bydlení až na dobu po uplynutí lhůty na odstoupení od smlouvy.

S ohledem na pojmosloví občanského zákoníku a praxi uzavírání smlouvy o spotřebitelském úvěru na bydlení, kdy smlouvu nejprve podepisuje spotřebitel, který tak činí z pohledu občanského zákoníku závaznou nabídku věřiteli, nelze používat pojem „nabídka“, místo něhož je používáno sousloví „závazný návrh smluvních podmínek“.

7.2 Některé smluvní podmínky

K § 111:

Právo spotřebitele na předčasné splacení spotřebitelského úvěru bývá v praxi omezeno praxí věřitelů, kteří v prvních letech splácení účtují spotřebiteli pouze náklady úvěru a spotřebitel tak nesplácí vůbec, nebo jen minimálně, jistinu spotřebitelského úvěru. Z tohoto důvodu se stanoví, že použitý způsob umořování jistiny spotřebitelského úvěru nebo placení jeho nákladů nesmí spotřebitele omezit v uplatnění práva na předčasné splacení spotřebitelského úvěru. Toto ustanovení by se nemělo dotýkat běžného anuitního splácení, kdy dle výše úvěru a délky splatnosti může docházet k tomu, že poměr splátky jistiny úvěrů oproti jeho nákladům je v prvních letech splácení minimální, avšak mělo by postihovat praxi, kdy jsou spotřebiteli účtovány vysoké počáteční poplatky, které při předčasném splacení nejsou spotřebiteli vráceny (např. provize zprostředkovatele).

K § 112:

Ve vztazích ze spotřebitelského úvěru se zakazuje užít směnku nebo šek. Výjimka je činěna pro spotřebitelské úvěry na bydlení, kde je užití směnky odůvodněné po přechodnou dobu, kdy není možné úvěr zajistit zástavním právem k nemovitosti. Jde o případy, jako je např. financování koupě družstevního bytu před jeho převodem do vlastnictví. Z důvodu ochrany spotřebitele před praktikami souvisejícími s užitím směnek ve vztazích ze spotřebitelského úvěru, kdy je směnka záhy po jejím vystavení převedena na třetí osobu a spotřebitel je v důsledku toho nucen zaplatit spotřebitelský úvěr dvakrát, je povoleno užít

pouze směnku, kterou nelze indosovat. Jakmile je spotřebitelský úvěr zajištěn zástavním právem k nemovitosti, je věřitel směnku nebo šek povinen spotřebiteli neprodleně vrátit.

K § 113:

Zajištění spotřebitelského úvěru musí být úměrné hodnotě zajišťované pohledávky. Jedná se o reakci na praktiky poškozující spotřebitele, kdy věřitelé na dlužnících požadují zajištění ve výši, která bývá ve výrazném nepoměru k hodnotě zajišťované pohledávky. Ochrana poskytovaná dlužníkům zákonem č. 120/2001 Sb., exekuční řád, není v těchto případech dostačující, zejména s ohledem na závěrečnou fázi vymáhání dluhu, které se týká. Věřitelé v takových případech často vědomě porušují princip zodpovědného úvěrování a při půjčování peněz oproti zástavě spoléhají na výnos z prodeje zástavy při vědomí, že dlužník úvěr nebude schopen splácet. Jde o zabránění nejvýraznějším excesům na trhu s úvěry, nikoli o vyloučení možnosti zajištění pohledávky např. zřízením zástavního práva k nemovitosti u neúčelových hypotečních úvěrů, kdy hodnota nemovitosti poskytnuté jako zajištění již v okamžiku poskytnutí úvěru podstatně převyšuje výši poskytnutého úvěru, za předpokladu, že bude dodržena zásada zodpovědného úvěrování dle § 85 odst. 1 a věřitel se nebude primárně spoléhat na očekávanou realizaci zajištění s ohledem na vysokou pravděpodobnost neschopnosti spotřebitele splácet spotřebitelský úvěr.

Priměřenost hodnoty zajištění úvěru se posuzuje k okamžiku poskytnutí úvěru, nikoli ke konci doby jeho splatnosti, kdy je zřejmé, že poměr mezi zajišťovanou částkou a hodnotou poskytovaného zajištění je jiný než v době poskytnutí úvěru. Stanoví se současně, že slouží-li jako zajištění pohledávky předmět, jehož pořízení je spotřebitelským úvěrem financováno, požadavek na úměrnost hodnoty zajištění a pohledávky neplatí.

Odstavec druhý pak stanoví požadavek, aby nemovitost sloužila k zajištění spotřebitelského úvěru pouze formou zástavního práva k nemovitosti. Zákaz dalšího zatížení nemovitosti není považován za zvláštní druh zajištění, ale za vedlejší ujednání k zajištění spotřebitelského úvěru.

K § 114:

Zakazuje se používání tzv. placených telefonních linek. Jedná se o reakci na neférové praktiky, kdy spotřebitel je při nabízení, sjednávání nebo zprostředkování spotřebitelského úvěru odkázán či přeměrován na telefonní čísla, která jsou zpoplatněna vysokými sazbami tak, že hovory na ně uskutečněné stojí spotřebitele částky v tisících, někdy i desetitisících korun. Často jediným cílem použití těchto telefonních čísel s vyjádřenou cenou (cenu hovorného na tato čísla lze vyčíst z telefonního čísla samého), legislativně upravených v zákoně č. 127/2005 Sb., o elektronických komunikacích a prováděcí vyhlášce k tomuto zákonu, je od spotřebitele získat toto vysoké hovorné, nikoli mu pomoci se sjednáním spotřebitelského úvěru. Na škodu vzniklou spotřebiteli porušením tohoto ustanovení se použijí obecná ustanovení o náhradě škody.

K § 115:

Požaduje-li poskytovatel po spotřebiteli jako podmínku poskytnutí spotřebitelského úvěru uzavření smlouvy o jiné finanční službě, je taková podmínka jeho právem, avšak tento poskytovatel musí spotřebiteli umožnit svobodný výběr poskytovatele této jiné finanční služby. Zákaz vázaného prodeje je reakcí na praxi, kdy jsou spotřebitelům vnučovány předražené finanční služby, které přinášejí prospěch pouze poskytovatelům těchto služeb. Tam, kde je podmínění poskytnutí spotřebitelského úvěru uzavřením jiné služby (např. pojištění financované nemovitosti, financovaného automobilu či přímo pojištění úvěru)

odůvodněno, nesmí poskytovatel zneužívat svého postavení a vnučovat spotřebiteli jím nabízený produkt a musí mu umožnit výběr ze služeb nabízených na trhu.

Ze zákazu vázaného prodeje jsou učiněny tři výjimky, první dvě pro platební nebo spořicí účty, kde u stavebního spoření je ze zákona nerozlučně spjata vedení spořicího účtu a poskytnutí úvěru, třetí výjimka je činěna pro účely financování vozidel, kde financující společnost potřebuje kontrolu nad kvalitou pojištění jí financovaného vozidla.

K § 116:

Ustanovení je transpozicí požadavku směrnice 2014/17/EU na omezení rizika, které spotřebitel nese v důsledku sjednání spotřebitelského úvěru na bydlení v cizí měně. Věřitel zde má alternativní volbu: buďto umožnit měnovou konverzi, nebo přijmout jiné, blíže nedefinované opatření k omezení uvedeného rizika. Podmínky, za kterých je měnová konverze umožněna, musí určovat smlouva o spotřebitelském úvěru. Určení měny, do níž je možno úvěr konvertovat, je na spotřebiteli. Ten má na výběr z možností uvedených v odstavci 1, pokud jsou pro něj relevantní. Podle recitálu 30 směrnice MCD patří mezi alternativy k možnosti měnové konverze (jiná opatření) též stanovení hranic (kurzové odchylky) nebo vydávání upozornění. Možným řešením je i umožnění předčasného splacení úvěru zdarma. V případě více žadatelů, z nichž alespoň pro jednoho z nich je úvěr cizoměnovým, je obezřetnější považovat úvěr za cizoměnový, nebo hledat jiné řešení než institut spoludlužnictví.

7.3 Některé podmínky zániku závazku ze smlouvy o spotřebitelském úvěru

K § 117:

Spotřebiteli se přiznává právo vyrovnat své závazky kdykoli před datem splatnosti. V takovém případě má rovněž právo na poměrné snížení celkových nákladů úvěru a nákladů za zbývající dobu platnosti smlouvy. Věřitel má současně právo na náhradu účelně vynaložených nákladů přímo spojených s předčasným splacením úvěru (odškodnění). Toto odškodnění by mělo zahrnovat i náklady vynaložené v souvislosti s obstaráním peněz na poskytnutí spotřebitelského úvěru. Účelně vynaloženým nákladem může být i část provize vyplacené zprostředkovateli, pokud náklad v podobě provize byl vynaložen účelně (např. proto, že výše provize je obvyklá na daném trhu a proto, že většina produktů na daném trhu je prodávána pomocí externí, nikoli interní sítě). Výpočet odškodnění, na něž má věřitel právo, musí být průhledný a srozumitelný spotřebiteli již v předmluvní fázi a v každém případě v průběhu plnění úvěrové smlouvy.

Případy, kdy je odškodnění možné požadovat, se liší podle toho, zda jde o spotřebitelský úvěr na bydlení nebo jiný než na bydlení. Specificky jsou vyjmenovány případy, kdy není možné požadovat odškodnění za předčasné splacení. Jde o kombinaci směrnice (2008/48/ES) úpravy spotřebitelského úvěru jiného než na bydlení a úpravy spotřebitelského úvěru na bydlení, která není směrnice 2014/17/EU harmonizována (směrnice pouze stanoví právo spotřebitele, které může být členskými státy omezeno, podmíněno, včetně práva na odškodnění věřitele).

Pokud se v ustanovení hovoří o partneru spotřebitele, míní se tím registrovaný partner, nikoli druh nebo družka.

U spotřebitelského úvěru jiného než na bydlení se stanoví, že výše odškodnění nesmí přesáhnout 1 % předčasně splacené části celkové výše spotřebitelského úvěru, pokud doba mezi předčasným splacením a sjednaným koncem smluvního vztahu přesahuje jeden rok.

Pokud je tato doba kratší, nesmí výše náhrady nákladů přesáhnout 0,5 % předčasně splacené části celkové výše spotřebitelského úvěru.

Současně se stanoví, že žádné odškodnění (u obou druhů spotřebitelského úvěru) nesmí přesáhnout částku úroku, kterou by spotřebitel zaplatil během doby od předčasného splacení do sjednaného konce smluvního vztahu.

Naproti tomu se ochrana, kterou poskytují ustanovení tohoto paragrafu, nevztahuje na případné šikanózní jednání ze strany spotřebitele. Je třeba respektovat též ustanovení § 8 občanského zákoníku, podle nějž zjevné zneužití práva nepoživá právní ochrany.

Z hlediska návazných informačních povinností podle odstavce 6 písm. c) platí, že věřitel uvede takové informace, které jsou pro spotřebitele v daném případě relevantní, není povinen např. vždy spotřebiteli předkládat kompletní výčet podle odstavce 3.

K § 118:

V souladu s některými dalšími eurokonformními předpisy, které řeší problematiku ochrany spotřebitele, je i zde dána spotřebiteli možnost od smlouvy odstoupit ve lhůtě 14 dnů od jejího uzavření bez sankcí a bez povinnosti zdůvodnění.

Jedná se o významný institut ochrany spotřebitele, který prohlubuje obecná ustanovení o právu na odstoupení od smlouvy. Přijetím zvláštního režimu pro odstoupení dojde k posílení ochrany spotřebitele především tím, že k jeho uplatnění již není zapotřebí splnění dalších podmínek, jak je tomu v případě odstoupení z důvodů předpokládaných v občanském zákoníku. Čtrnáctidenní lhůta má spotřebiteli umožnit plně si uvědomit svá práva a povinnosti plynoucí ze smlouvy, a poskytnout dostatek času pro porozumění, zvážení a ověření veškerých poskytnutých informací.

Neposkytnutí stanovených informací znamená natolik závažné porušení povinností ze strany věřitele, že zakládá právo spotřebitele odstoupit od smlouvy v prodloužené lhůtě.

Pokud spotřebitel uplatní toto své právo, má povinnost tak učinit před uplynutím lhůty, tj. nejpozději v poslední den lhůty, a to písemně, formou a postupem stanoveným v zákoně. Informace o podmínkách pro výkon tohoto práva jsou podstatnou náležitostí úvěrové smlouvy. Poskytovatel má po spotřebitelově odstoupení od smlouvy nárok na splacení jistiny a úroku, který se vypočítá na základě dohodnuté úrokové sazby. Na druhou stranu je poskytovatel povinen spotřebiteli vrátit všechny jím uhrazené platby, včetně poplatku za sjednání či zprostředkování spotřebitelského úvěru a současně nemá právo požadovat po spotřebiteli žádné jiné odškodnění s výjimkou odškodnění za případné nevratné poplatky zaplacené věřitelem orgánu veřejné správy. Takovými poplatky se rozumí například poplatky za ověření podpisů na smlouvách.

V případě, že je na smlouvě o spotřebitelském úvěru závislý další závazek např. ve formě doplňkové služby (typicky pojištění), zánikem smlouvy zanikají i další související závazky.

K § 119:

V případě smluv o vázaném spotřebitelském úvěru se jedná o smlouvy, kde poskytnutý úvěr slouží výhradně k financování smlouvy o dodání konkrétního zboží nebo poskytnutí konkrétních služeb. Smlouva o vázaném spotřebitelském úvěru je jednostranně závislá (§ 1727 občanského zákoníku) na smlouvě o dodání zboží nebo poskytnutí služby. V případě, že spotřebitel využije svého práva na odstoupení od smlouvy o dodání zboží nebo služeb, a tudíž nedojde k plnění, na jehož úhradu byl spotřebitelský úvěr sjednán, zaniká tím též smlouva o vázaném spotřebitelském úvěru. O této skutečnosti je spotřebitel povinen věřitele informovat.

S uplatněním uvedených práv nesmí být spojováno navýšení nákladů na spotřebitelský úvěr, neboť uvedené důsledky byly vyvolány neplněním ze strany dodavatele nebo tím, že dodavatel neplnil řádně.

Účelem odstavce 2 je zamezení problémům, které nastávaly při podomních prodejkách zboží a reklamních a prodejních zájezdech, kde v případě odstoupení od smlouvy o koupi zboží měl spotřebitel i nadále povinnost splácet úvěr, resp. vrátit poskytnuté peněžní prostředky věřiteli i přesto, že mu ze strany prodávajícího nebyla vrácena kupní cena.

Pokud je dodáno vadné zboží nebo poskytnuta vadná služba, má mít ve smyslu směrnice (článek 15 odst. 2) spotřebitel právo uplatnit prostředky nápravy i vůči věřiteli, pokud prostředky nápravy, které má vůči prodávajícímu nebo poskytovateli služby, již byly uplatněny, avšak nebyly uspokojeny. Pokud jde o rozsah a podmínky pro uplatnění těchto prostředků nápravy, byla možnost úpravy přenechána na členských státech.

Rozsah prostředků nápravy v českém právním řádu je již obecně dán příslušnými ustanoveními občanského zákoníku v závislosti na druhu smluvního typu – kupní smlouva, smlouva o dílo, přičemž může být rozšířen individuálními smluvními ujednáními. Nároky vyplývající z uplatnění odpovědnosti za vady se odvíjejí dále od charakteru zjištěné vady, tj. zda je vada odstranitelná nebo neodstranitelná. U vady odstranitelné přichází v úvahu oprava věci, výměna věci, případně lze připustit i slevu z kupní ceny, pokud vada nebrání v řádném užívání věci. V případě vady neodstranitelné se jedná o výměnu věci nebo odstoupení od smlouvy. Práva z odpovědnosti za vady se uplatňují u prodávajícího nebo u poskytovatele služby, pokud se však smluvní strany nedohodly na jiném způsobu.

Z pohledu transpozice je povinností zakotvit ve vnitrostátní právní úpravě pro spotřebitele prostředek (nebo prostředky) nápravy využitelný vůči věřiteli v případě, že dodavatel zboží nebo poskytovatel služeb nedostojí svým povinnostem ani po uplatnění příslušných prostředků nápravy.

Z veřejné diskuse lze dovodit preferenci uplatnění zákonných nároků (uplatnění odpovědnosti za vady výrobků) primárně u prodávajících či poskytovatelů služeb. Teprve po vyčerpání veškerých prostředků, včetně soudních, by bylo možné obrátit se na věřitele. Zcela jednoznačně je odmítána možnost, aby finanční instituce byly nuceny řešit reklamační či jiné spory. Tato činnost finančním institucím nepřísluší. Z toho důvodu zákon umožňuje spotřebiteli uplatňovat u věřitele pouze nároky na peněžité plnění.

Spotřebitel tak může vůči věřiteli, jako ručiteli pohledávky, uplatnit právo na peněžité plnění uznané prodávajícím resp. poskytovatelem služby, nebo takové právo, které je pravomocně přiznáno v soudním či rozhodčím řízení, přičemž prodávající nebo poskytovatel služby dobrovolně neplnili.

K § 120:

Předmětné ustanovení upravuje možnost ukončení spotřebitelského úvěru sjednaného na dobu neurčitou výpovědí. Garantuje tak smluvní volnost stran a jejich svobodné rozhodnutí o ukončení platnosti smlouvy uzavřené na dobu neurčitou s tím, že sjednaná výpovědní doba ze strany spotřebitele nesmí překročit jeden měsíc. V případě, že výpovědní doba nebyla sjednána, je výpověď spotřebitele účinná okamžitě, jakmile dojde věřiteli. Ze strany věřitele nesmí být výpovědní doba kratší než dva měsíce.

K § 121:

Pokud se na tom strany ve smlouvě dohodly, může věřitel z objektivních důvodů, to znamená z důvodů, které nejsou závislé na jeho vůli, ukončit právo spotřebitele na čerpání

z úvěrové smlouvy na dobu neurčitou. Věřitel je však povinen uvědomit spotřebitele o tomto ukončení a jeho důvodech, nezakazuje-li to jiný právní předpis.

7.4 Postup věřitele při prodlení spotřebitele

K § 122:

Cílem ustanovení je zamezení praktik, kdy poskytovatel vydělává nikoli na sjednané odměně, ale na sankcích spojených s (pečlivě propočítaným) prodlením spotřebitele. Toto prodlení se přitom nemusí týkat splácení spotřebitelského úvěru. Na trhu spotřebitelských úvěrů existují poskytovatelé a zprostředkovatelé, kteří si účtují smluvní pokutu ve výši téměř celé jistiny úvěru i za jednodenní prodlení s dodáním určitého dokumentu (např. občanského průkazu).

Z tohoto důvodu se omezují poplatky účtované v případě prodlení spotřebitele s plněním jeho povinností na účelně vynaložené náklady, které musí poskytovatel doložit, ať již orgánu dohledu, nebo věcně a místně příslušnému soudu, pokud u něj tyto náklady uplatňuje. Pod dané ustanovení spadají jak poplatky za upomínky, tak náklady na vymáhání, nikoli však například náklady soudního řízení. Šikanozní vymáhání (např. posíláním několika draze zpoplatněných upomínek denně) není právem chráněno, nadto účtované náklady budou vždy posuzovány z hlediska účelnosti a hospodárnosti. Poplatek, jehož výše by přesáhla rámeček účelně vynaložených nákladů, bude považován za smluvní pokutu, jejíž výše je omezena.

S ohledem na to, že občanský zákoník umožňuje, pro vztahy ze spotřebitelského úvěru naprosto nevhodně, sjednání jakékoli výše úroků z prodlení (pokud nebudou shledány soudy jako nemravné), stanoví se odchýlně od občanského zákoníku, že úroky z prodlení se nesmí odchýlit od výše stanovené právním předpisem. Pro případy závazků ze spotřebitelského úvěru tak úprava stanovená v nařízení vlády č. 351/2013 Sb. není podpurná, ale závazná.

Pokud věřitel vedle úroků z prodlení účtuje navíc smluvní pokutu, stanoví se jednak, že základem pro výpočet smluvní pokuty je hodnota dlužného plnění (nikoli celá jistina poskytnutého spotřebitelského úvěru, případně včetně v budoucnu splatných úroků a poplatků) a smluvní pokuta se omezuje na 0,1 % denně, v případě smluvní pokuty za prodlení s nepeněžitým plněním se výše smluvní pokuty řídí dobrými mravy. Přitom bude možné porovnat výši smluvní pokuty za plnění nepeněžitě s omezením výše smluvní pokuty za plnění peněžitě v daném smluvním vztahu.

Současně je celkovému souhrnu všech smluvních pokut stanoven strop ve výši 200 000 Kč. Věřitel má v případě prodlení dlužníka nárok na smluvní úrok, úrok z prodlení a účelně vynaložené náklady spojené s vymáháním dluhu. Tyto platby dostatečně kryjí možnou škodu věřitele vzniklou z prodlení dlužníka a způsobují citelné narůstání dluhu. Pokud by se k těmto částkám přičítala ještě smluvní pokuta, bylo by dlužníku efektivně znemožněno splatit dluh i prodejem nemovitosti, která byla poskytnuta jako zajištění úvěru, neboť jeho dluh by se během 1 roku zvětšil dvojnásobně. Taková úprava, která umožňuje nekonečný nárůst sankcí, v jejichž důsledku není dluh ze spotřebitelského úvěru splacen ani po prodeji nemovitosti, není v zájmu ani spotřebitele, ani poskytovatele s výjimkou predátorských poskytovatelů. S ohledem na tento fakt je výši všech smluvních pokut stanoven absolutní, nepřekročitelný strop, nad jehož rámeček věřiteli nevzniká nárok na další smluvní pokuty.

K § 123:

Účelem je zabránit predátorským praktikám při vymáhání dluhu a zajistit minimální standard shovívavosti věřitele při vymáhání spotřebitelského úvěru, zvláště tam, kde jde o úvěr zajištěný nemovitostí. Stanoví se minimální lhůta, kterou musí věřitel poskytnout

spotřebiteli ke splacení dluhu, dříve než realizuje zajištění spotřebitelského úvěru na bydlení. Tato lhůta nebrání věřitel zahájit řízení za účelem prodeje zástavy, tuto zástavu však nesmí prodat dříve, než po uplynutí lhůty. Současně nesmí věřitel bránit spotřebiteli v prodeji nemovitosti, tj. měl by zrušit omezení převodu nemovitosti nebo zajistit výmaz práv zatěžujících nemovitost ve prospěch věřitele po jejím prodeji tak, aby tato práva ve prospěch věřitele nesnižovala možnosti spotřebitele nemovitost prodat na volném trhu mimo veřejnou dražbu a nesnižovala cenu takto prodávané nemovitosti.

K § 124:

Účelem je zabránit predátorským praktikám spočívajícím v okamžitém zesplatnění celého spotřebitelského úvěru při sebemenším prodlení spotřebitele, nadto zesplatnění nikoli poskytnutého úvěru, ale i v budoucnu splatné odměny (zisku) věřitele. Ustanovení nemění nic na pravidlu, že věřitel má nárok na sjednané úroky za dobu, po kterou měl spotřebitel k dispozici půjčené peníze, jak ostatně vyplývá i z § 1805 odst. 2 občanského zákoníku. V případě zesplatnění spotřebitelského úvěru má tak věřitel nárok jak na sjednané úroky, tak na úrok z prodlení, pokud se spotřebitel do prodlení dostane, případně na účelně vynaložené náklady spojené s vymáháním dluhu a též na smluvní pokutu.

8 Smlouva o zprostředkování spotřebitelského úvěru

8.1 Smlouva o zprostředkování spotřebitelského úvěru

K § 125 až 127:

V reakci na neférové praktiky zprostředkovatelů působících na trhu spotřebitelských úvěrů se stanoví povinné náležitosti smlouvy, ve které se mezi spotřebitelem a zprostředkovatelem sjednává zprostředkování spotřebitelského úvěru. Nejedná se přitom o zvláštní smluvní typ, ale obdobně jako v případě samotné smlouvy, ve které se sjednává spotřebitelský úvěr, se jedná o režim, který dopadá na vztah mezi spotřebitelem a zprostředkovatelem, ať už je založen smlouvou příkazní, mandátní, smlouvou o zprostředkování apod. či jakoukoliv nepojmenovanou smlouvou. Toto ustanovení nijak neupravuje vztah mezi zprostředkovatelem a věřitelem.

Povinnými náležitostmi smlouvy o zprostředkování spotřebitelského úvěru jsou písemná forma a v zákoně uvedené informace s explicitním uvedením některých parametrů spotřebitelem poptávaného spotřebitelského úvěru. V případě, kdy odměnu zprostředkovatele platí přímo spotřebitel, musí být v této smlouvě obsaženo i ujednání o odměně zprostředkovatele. Sankcí za nedodržení povinných náležitostí formy je neplatnost této smlouvy. Dále se zavádí v zájmu ochrany spotřebitele povinnost zprostředkovatele poskytnout spotřebiteli jedno vyhotovení smlouvy v listinné podobě nebo na jiném trvalém nosiči dat.

Toto ustanovení nezakládá povinnost uzavírat samostatnou smlouvu, ve které se sjednává zprostředkování spotřebitelského úvěru ve všech případech, kdy dochází k jejímu implicitnímu vzniku (např. zprostředkovatel jedná jménem věřitele a přímo jménem věřitele uzavírá se spotřebitelem smlouvu, ve které se sjednává spotřebitelský úvěr), ale jen tehdy pokud z takové smlouvy vznikají spotřebiteli povinnosti (jako např. zaplatit zprostředkovateli odměnu, nebo mu pod sankcí dodat určité informace, dokumenty).

8.2 Některé smluvní podmínky

K § 128:

Vzhledem ke zneužívání směnek a šeků, kterým věřitelé a zprostředkovatelé poškozují spotřebitele, a vzhledem k rizikům, které z použití směnky nebo šeku vyplývají pro spotřebitele i tam, kde jich nebylo zneužito v jejich neprospěch, bylo přikročeno k zákazu použití směnky nebo šeku ke splacení nebo k zajištění splacení spotřebitelského úvěru. Za případnou škodu vzniklou spotřebiteli porušením tohoto ustanovení odpovídá společně a nerozdílně věřitel i zprostředkovatel spotřebitelského úvěru.

K § 129:

Zakazuje se používání tzv. placených telefonních linek. Jedná se o reakci na neférové praktiky, kdy spotřebitel je při nabízení, sjednávání nebo zprostředkování spotřebitelského úvěru odkázán či přeměrován na telefonní čísla, která jsou zpoplatněna vysokými sazbami tak, že hovory na ně skutečně stojí spotřebitele částky v tisících, někdy i desetitisících korun. Často jediným cílem použití těchto telefonních čísel s vyjádřenou cenou (cenu hovorného na tato čísla lze vyčíst z telefonního čísla samého), legislativně upravených v zákoně č. 127/2005 Sb., o elektronických komunikacích a prováděcí vyhlášce k tomuto zákonu, je od spotřebitele získat toto vysoké hovorné, nikoli mu pomoci se sjednáním spotřebitelského úvěru. Na škodu vzniklou spotřebiteli porušením tohoto ustanovení se použijí obecná ustanovení o náhradě škody.

K § 130:

S ohledem na některé praktiky zprostředkovatelů, jejichž činnost mnohdy směřuje k zajištění provize za zprostředkování dalších finančních služeb např. životního pojištění, ač je hlavním předmětem smlouvy o zprostředkování spotřebitelského úvěru, staví se najisto, že uzavření smlouvy o zprostředkování spotřebitelského úvěru nelze podmiňovat uzavřením jiné smlouvy. Smlouva uzavřená v rozporu s tímto ustanovením je neplatná.

8.3 Některé podmínky zániku závazku ze smlouvy o zprostředkování spotřebitelského úvěru

K § 131:

Zavádí se právo spotřebitele odstoupit bez jakékoli sankce od smlouvy o zprostředkování spotřebitelského úvěru, pokud ve 14-ti denní lhůtě od uzavření této smlouvy nedošlo na jejím základě ke sjednání spotřebitelského úvěru. Takto formulované pravidlo by mělo chránit jak spotřebitele, vystaveného nekalým praktikám některých zprostředkovatelů, kteří jednají s jediným úmyslem - zajistit sobě provizi a případně další platby od spotřebitele bez toho, že by jakkoli jednali v jeho zájmu, tak poctivé zprostředkovatele, kteří v zájmu spotřebitele poskytnutí spotřebitelského úvěru skutečně vyjednají, a spotřebitel se pokusí vyhnout placení provize odstoupením od smlouvy. V zájmu právní jistoty obou stran se stanoví podmínky odstoupení i jeho důsledky včetně pravidla, že odstoupení od smlouvy má účinky ex tunc.

V zájmu právní jistoty se staví najisto, že v případě použití prostředků komunikace na dálku se nepoužijí příslušná ustanovení občanského zákoníku upravující odstoupení od smlouvy o finančních službách uzavíraných na dálku.

8.4 Postup zprostředkovatele při prodlení spotřebitele

K § 132:

Účelem ustanovení je zamezení predátorských praktik, kdy zprostředkovatel vydělává nikoli na sjednané odměně za zprostředkování úvěru, ale na sankcích spojených s prodlením spotřebitele. Toto prodlení přitom nemusí být finančního charakteru, několikatisícové smluvní pokuty jsou některými zprostředkovateli účtovány i za zpoždění s dodáním občanského průkazu.

Z tohoto důvodu se omezují poplatky účtované v případě prodlení spotřebitele s plněním jeho povinností na účelně vynaložené náklady, které musí zprostředkovatel doložit, ať již orgánu dohledu, nebo věcně a místně příslušnému soudu, pokud u něj tyto náklady uplatňuje. Pod dané ustanovení spadají jak poplatky za upomínky, tak poplatky za vymáhání. Šikanozní vymáhání (např. posíláním několika zpoplatněných upomínek denně) není právem chráněno, nadto účtované náklady budou vždy posuzovány z hlediska účelnosti a hospodárnosti.

S ohledem na to, že občanský zákoník umožňuje, pro vztahy ze spotřebitelského úvěru naprosto nevhodně, sjednání jakékoli výše úroků z prodlení (pokud nebudou shledány soudy jako nemravné), stanoví se odchylně od občanského zákoníku, že úroky z prodlení se nesmí odchylnit od výše stanovené právním předpisem. Pro případy závazků ze spotřebitelského úvěru tak úprava stanovená v nařízení vlády č. 351/2013 Sb. není podpůrná, ale závazná.

Pokud věřitel vedle úroků z prodlení účtuje navíc smluvní pokutu, stanoví se jednak, že základem pro výpočet smluvní pokuty je hodnota dlužného plnění (nikoli celá jistina poskytnutého spotřebitelského úvěru, případně včetně v budoucnu splatných úroků a poplatků) a smluvní pokuta se omezuje na 0,1 % denně, pro případ prodlení s plněním nepeněžitých povinností na 1 měsíční splátku spotřebitelského úvěru (nikoli denně).

9 Roční procentní sazba nákladů

K § 133 a 134:

Cílem právní úpravy je vytvoření fungujícího vnitřního trhu a zajištění vysokého stupně ochrany spotřebitelů v celém Společenství, což vyžaduje zajistit srovnatelnost informací týkajících se RPSN v rámci celého Společenství.

RPSN je možno považovat za jeden z nejpodstatnějších institutů sloužících k orientaci na úvěrovém trhu. RPSN vyjadřuje hodnotu všech závazků (čerpání, plateb a poplatků) budoucích nebo stávajících, dohodnutých mezi věřitelem a spotřebitelem. Vypočítává se podle matematického vzorce uvedeného v příloze č. 1. Jednou z položek, které se započítávají do RPSN, jsou náklady na vedení účtu zaznamenávajícího platební transakce a čerpání. Jedná se však jen o bezpodmínečně nutné náklady na vedení účtu.

Předmětné ustanovení jednoznačně vymezuje, jaké náklady lze a jaké nelze zahrnout, a jaké se použijí pro účely výpočtu. Při výpočtu se předpokládá, že smlouva zůstane platná po smlouvenou dobu a že bude jak ze strany věřitele, tak ze strany spotřebitele plněna řádně a včas. Rovněž tak se předpokládá, že výpůjční úroková sazba a další poplatky zůstanou pevné ve vztahu k původní úrovni a budou se uplatňovat až do konce platnosti úvěrové smlouvy.

10 Dohled

10.1 Základní ustanovení

K § 135:

Orgánem dohledu je nově nade všemi osobami oprávněnými poskytovat a zprostředkovávat spotřebitelský úvěr Česká národní banka.

K § 136:

Vázaní zástupci budou podléhat dohledu v rámci kontroly jejich zastoupených.

K § 137:

Dohlížené osoby jsou povinny České národní bance při výkonu jejího dohledu poskytnout potřebnou součinnost.

K § 138:

Popisují se podmínky, za nichž může Česká národní banka nebo zahraniční orgán dohledu na základě žádosti České národní banky vykonat kontrolu na místě.

K § 139:

Stanoví se povinnost mlčenlivosti při výkonu dohledu obdobně jako v zákoně o bankách.

10.2 Dohled nad činností zprostředkovatele spotřebitelského úvěru na bydlení na území hostitelského členského státu

K § 140:

Stanoví se pravidla dohledu nad činností zahraničního zprostředkovatele spotřebitelského úvěru na bydlení, který vykonává svoji činnost v ČR na základě tzv. evropského pasu.

V prvním odstavci jsou v souladu se směrnicí 2014/17/EU vypočtena ustanovení zákona, která jsou předmětem dohledu České národní banky v případě, že zahraniční zprostředkovatel působí v České republice prostřednictvím pobočky. Dohled nad dodržováním povinností podle tohoto zákona zahraničním zprostředkovatelem, který zprostředkovává spotřebitelský úvěr na bydlení v České republice na základě svobody dočasně poskytovat služby a dohled nad dodržováním povinností jiných než uvedených v § 140 odst. 1 zahraničním zprostředkovatelem, který zprostředkovává spotřebitelský úvěr na bydlení v České republice na základě práva zřízovat pobočky, vykonává příslušný orgán dohledu domovského členského státu.

Platí pravidlo, že Česká národní banka musí nejprve zahraničního zprostředkovatele působícího v České republice prostřednictvím pobočky na porušení zákona upozornit, až poté sankcionovat. O sankcích musí Česká národní banka uvědomit orgán dohledu domovského členského státu zahraničního zprostředkovatele. V případě, že zahraniční zprostředkovatel působí v České republice bez pobočky, dohledu České národní banky sice nepodléhá, avšak pokud Česká národní banka zjistí, že takový zprostředkovatel porušuje české předpisy, musí o tom nejprve uvědomit orgán dohledu domovského členského státu zahraničního zprostředkovatele. Teprve pokud tento nereaguje, Česká národní banka jej znovu upozorní a poté přijme vhodná opatření, případně se může obrátit na Evropský orgán pro bankovníctví s žádostí o pomoc.

K § 141:

Stanovena je pravomoc České národní banky v případě, že český zprostředkovatel vykonává svoji činnost na základě tzv. evropského pasu v zahraničí.

10.3 Mezinárodní spolupráce při výkonu dohledu nad zprostředkovateli spotřebitelského úvěru na bydlení

K § 142 až 146:

V souladu s požadavky směrnice 2014/17/EU jsou stanovena pravidla pro spolupráci orgánů dohledu nad zprostředkovateli spotřebitelského úvěru na bydlení. Česká národní banka je kontaktním místem, na které se obrací zahraniční orgány dohledu s žádostí o spolupráci a výměnu informací. Obdobně Česká národní banka se může obrátit na kontaktní místo jiného členského státu s žádostí o spolupráci a výměnu informací. Výměnu informací nebo spolupráci při přeshraničním výkonu dohledu lze odmítnout, pokud by narušovala suverenitu, bezpečnost nebo veřejný pořádek v České republice, nebo pokud výměně informací stojí v cestě skutečnost *lis pendens* nebo *res iudicata*.

10.4 Opatření k nápravě a odnětí oprávnění k činnosti

K § 147 a 148:

Stanoví se opatření k nápravě, které Česká národní banka může uložit dohlíženému subjektu za účelem zjednání nápravy v činnosti dohlíženého subjektu. Toto opatření k nápravě může Česká národní banka uložit současně s pokutou za správní delikt, nebo namísto uložení pokuty. Uložení opatření k nápravě není obligatorním mezistupněm před odnětím povolení k činnosti. Česká národní banka může odejmout povolení k činnosti i bez předchozího uložení opatření k nápravě, pokud to je odůvodněno závažností deliktu dohlížené osoby.

11 Správní delikty

11.1 Správní delikty

K § 149 až 159:

Správní delikty jsou rozčleněny podle osob, které vykonávají určitou činnost. Správní delikty specifických subjektů licencovaných podle tohoto zákona mohou být spáchány pouze těmito subjekty, neboť se týkají deliktů zejména při licencování. Správní delikty osob, které jsou oprávněny vykonávat činnost podle tohoto zákona, se týkají všech subjektů, které mohou vykonávat činnost podle tohoto zákona, ať již mají povolení k činnosti podle tohoto zákona nebo zákona jiného. Takové správní delikty se týkají především pravidel jednání.

Pokuty za správní delikty jsou členěny podle závažnosti, přičemž podle závažnosti správního deliktu je navrhována jiná maximální výše pokuty. Jsou stanoveny 3 kategorie správních deliktů s pokutami do 20 milionů Kč, do 10 milionů Kč a do 5 milionů Kč, v souladu se sjednocováním pravidel distribuce na finančním trhu a v souladu se stávající právní úpravou spotřebitelských úvěrů. Nejvyšší sazbu pokuty odůvodňuje právě charakter páchaných deliktů - opírá se o závažnost a společenskou nebezpečnost jednání, které může v konečném důsledku velmi poškodit spotřebitele. Nadále zde však zůstává prostor pro správní úvahu, aby pokuta odpovídala zásadám správního trestání, tedy nebyla pro účastníka řízení likvidační, odpovídala závažnosti deliktu a míře porušení povinnosti nebo zákazu. Dohledový orgán by měl též přihlížet ke skutečnosti, zda se jedná o opakované

rozhodnutí o spáchání obdobného správního deliktu a zda účastník řízení projevil snahu o nápravu. Pokuta tak může být i velmi nízká.

Zákon výslovně počítá s přičitatelností jednání vázaného zástupce a zprostředkovatele vázaného spotřebitelského úvěru jeho zastoupenému a správně právní odpovědnost za protiprávní jednání vázaného zástupce nebo zprostředkovatele vázaného spotřebitelského úvěru tak nese pouze zastoupený.

Objektivní a subjektivní lhůta pro uložení pokuty za správní delikt, resp. zánik odpovědnosti právnické a podnikající fyzické osoby za správní delikt se stanoví v rámci sjednocování pravidel na finančním trhu na 2 roky (subjektivní lhůta) resp. 5 let (objektivní lhůta) ode dne, kdy byl tento správní delikt spáchán, když 5letá objektivní lhůta je obsažena ve všech předpisech regulujících podnikání na finančním trhu, zatímco 1letá subjektivní lhůta je ve všech těchto předpisech současně prodlužována na 2 roky.

11.2 Společná ustanovení

K § 160 a 161:

Stanoví se určitá procesní pravidla při projednání správního deliktu včetně pravidel odpovědnosti za správní delikt.

12 Ustanovení společná

K § 162:

Stanoví se zmocnění České národní banky vydat prováděcí právní předpis.

K § 163:

Nejefektivnějším nástrojem prevence neoprávněného podnikání je, pokud klient ilegálního podnikatele může sám aktivně hájit své zájmy. Spotřebitelský úvěr poskytnutý ilegálním poskytovatelem je tak ze zákona bezúročný a k ujednání o jiných platbách na spotřebitelský úvěr se nepřihlíží, tzn. RPSN u takového spotřebitelského úvěru je rovna nule a dlužník nebude povinen splatit více, než si půjčil.

K § 164:

Stanoví se určitá minimální pravidla pro případy praxe, kdy je úvěr vyplácen v hotovosti nebo jeho splátky jsou v hotovosti vybírány zprostředkovatelem. Taková praxe musí být především dohodnuta předem jak mezi zprostředkovatelem a poskytovatelem, tak mezi poskytovatelem a spotřebitelem. Odstavec 3 stanoví ochranu spotřebitelů v situaci, kdy se zprostředkovatel neoprávněně pokusí vymáhat po spotřebiteli platbu i tehdy, pokud již není činný pro daného poskytovatele. V takovém případě je odpovědnost na poskytovateli, který si původně daného zprostředkovatele vybral, nikoli na spotřebiteli, který výběr takového zprostředkovatele nemohl ovlivnit.

K § 165:

Stanoví se některé podmínky pojištění odpovědnosti za škodu při výkonu činnosti samostatného zprostředkovatele.

K § 166:

Stanoví se podmínky prokazování trestní bezúhonnosti zahraničních osob, které vykonávají činnost podle tohoto zákona v České republice.

13 Přejchodná ustanovení

K § 167:

Jako obecné pravidlo se stanoví, že práva a povinnosti vzniklá přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona se řídí dosavadní právní úpravou.

K § 168:

Nová úprava posouzení úvěruschopnosti se použije tehdy, pokud dojde k významnému navýšení spotřebitelského úvěru po dni nabytí účinnosti tohoto zákona. Jako výkladové pravidlo se stanoví, že o významné navýšení spotřebitelského úvěru jde zejména tehdy, pokud při nezměněných ostatních podmínkách na straně spotřebitele není spotřebitel schopen v důsledku navýšení spotřebitelského úvěru tento spotřebitelských úvěr splácet.

K § 169:

Průběžné informační povinnosti za trvání smlouvy o spotřebitelském úvěru se aplikují ode dne nabytí účinnosti tohoto zákona i na dříve uzavřené smlouvy.

K § 170:

Úprava předčasného splacení spotřebitelského úvěru na bydlení podle tohoto zákona se použije i na smlouvy uzavřené před jeho účinností po refixaci, která nastala za účinnosti tohoto zákona. U smluv s variabilní výpůjční úrokovou sazbou se úprava předčasného splacení spotřebitelského úvěru na bydlení použije i u starších smluv ihned, neboť zde nejsou náklady věřitele fixovány na delší období jako u úvěrů s pevnou výpůjční úrokovou sazbou a tedy není důvodu, aby věřitel vydělával na snaze spotřebitele úvěr předčasně splatit.

K § 171:

Ustanovení o prodlení spotřebitele se použijí i na vymáhání dluhu ze stávajících smluv o spotřebitelském úvěru, pokud k prodlení spotřebitele došlo po dni nabytí účinnosti tohoto zákona. Námitka legitimního očekávání věřitele není v takovém případě na místě, neboť omezení se netýká ceny řádného plnění, ale sankcí. Pokud by věřitel do svého obchodního plánu zahrnoval sankce z prodlení dlužníka, dával by tím jednoznačně najevo, že nepočítal s řádným splácením spotřebitelského úvěru, nýbrž se z jeho strany jednalo o predátorské úvěrování s cílem dosáhnout zisku z prodlení spotřebitele a nebyla dodržena povinnost posoudit úvěruschopnost spotřebitele. Pokud prodlení spotřebitele trvá z minulosti, tento zákon se nepoužije, i když dochází k prodlení spotřebitele při placení jednotlivých pravidelných splátek dluhu.

K § 172 až 1754

Stanoví se přechodná opatření pro výkon činnosti podle dosavadních právních předpisů a získání oprávnění podle tohoto zákona.

K § 175:

Stanoví se přechodná ustanovení pro situace, kdy dochází k přeregistraci osob oprávněných poskytovat nebo zprostředkovávat spotřebitelský úvěr, které však nejsou ještě osobami oprávněnými k výkonu činnosti podle tohoto zákona, nemohou tedy oznamovat jako zastoupený své vázané zástupce. V souladu s tímto ustanovením k oznámení vázaného zástupce nebo zprostředkovatelé vázaného spotřebitelského úvěru postačí, když osoba má již oprávnění k poskytování nebo zprostředkování spotřebitelského úvěru na základě jiného

zákona a požádala Českou národní banku o některé z oprávnění, na jejichž základě podle tohoto zákona může vykonávat činnost v oblasti poskytování nebo zprostředkování spotřebitelského úvěru. Dokud taková osoba v roli zastoupeného neobdrží oprávnění k činnosti od České národní banky nebo dokud nebylo udělení oprávnění Českou národní bankou odmítnuto, pokračuje ve výkonu své činnosti na základě živnostenského oprávnění a s ní i osoby, které jí při její činnosti zastupují v roli vázaných zástupců.

K § 176:

Stanoví se přechodná ustanovení pro výkon dohledu Českou obchodní inspekci nad osobami, které spadaly pod její dohled přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona.

K § 177:

Stanoví se přechodná ustanovení k zániku živnostenského oprávnění vztahujícímu se k poskytování nebo zprostředkování úvěrů pro spotřebitele.

K § 178:

Stanoví se přechodná ustanovení pro správní a soudní řízení, která započala přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona.

K § 179:

Vzhledem k požadavku směrnice 2014/17/EU na okamžitou účinnost ustanovení o odborné způsobilosti osob vykonávajících distribuci spotřebitelského úvěru na bydlení, a vzhledem k potřebě přechodného období, kdy bude zprovozněn systém ověřování odborné způsobilosti prostřednictvím akreditovaných osob, po dobu tohoto přechodného období se navrhuje, aby odborná způsobilost byla prokazována pouze čestným prohlášením poskytovatele nebo samostatného zprostředkovatele o odbornosti osob, jimiž se nechá při výkonu své činnosti zastupovat.

K § 180:

Na ochranu fyzických osob, kteří mohou vykonávat činnost upravenou tímto zákonem mnoho let, se stanoví, že rozhodným okamžikem, od něhož je posuzována důvěryhodnost takové osoby, je den nabytí účinnosti tohoto zákona. Pokud by tomu tak nebylo, platilo by ustanovení § 75, podle něhož je rozhodným okamžikem den zahájení činnosti, který mohl nastat hluboko v minulosti.